

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Česko-egyptské vztahy,
tradice, či projev globalizace**

Bc. Kamila Bendová

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kamila BENDOVÁ**
Osobní číslo: **P11N0059P**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství anglického jazyka pro základní školy
Učitelství dějepisu pro základní školy**
Název tématu: **Česko-egyptské vztahy tradice, či projev globalizace?**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- Autorka shromáždí literaturu, prameny, el. zdroje a nejlépe také zdroje pro využití oral history k vyřešené problematice.
- Autorka zpřehlední historický vývoj česko-egyptských vztahů, a to především od období 20.let 20.stol. do současnosti.
- Autorka zdůrazní hlavní směry česko-egyptské spolupráce v současnosti, a to v oblasti ekonomické, politické i kulturní a vědecké.
- Autorka vyhodnotí nejdůležitější oblast vzájemných česko-egyptských vztahů v každé z těchto zemí v naší současnosti.

Rozsah grafických prací: **Fotografie, plánky**

Rozsah pracovní zprávy: **115 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- Bareš, L., Veselý, R., Gombár, E.: Dějiny Egypta. Praha 2009
- Gombár, E.: Moderní dějiny islámských zemí. 1999. Karolinum: Praha
- Waisová Š.: Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. 2005. Portál: Praha.
- Mendel.M.: Islámská výzva: z dějin a současnosti politického islámu. Brno 1994
- Vachala, B.: Egypt, Praha 2003
- Macková, A.: Krásný, báječný, nešťastný Egypt! – Čeští cestovatelé konce 19. století a první poloviny 20. století, Praha 2009
- Navrátilová, H.: Egypt v české kultuře přelomu devatenáctého a dvacátého století , Praha 2001
- Storchová, L.: České cestopisy o Egyptě. Praha 2005
- Hanzelka, J.; Zikmund, M.: Přemožení pouště, Praha 2007

Vedoucí diplomové práce: **PaedDr. Helena Východská**
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **13. prosince 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2013**

v.r. J. Coufalová
Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
děkanka

Jan Kumpoř
Prof. PhDr. Jan Kumpoř, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 21. července 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím
uvedených pramenů a literatury.

.....

V Plzni, 30. června, 2013

Vyslovuji poděkování PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení, cenné připomínky a pedagogickou spolupráci, dále prof. PhDr. Janu Kumperovi, CSc., paní Anně Janků a Mgr. Mido Hassanovi za přínosné náměty a poskytnutí rozhovorů.

Obsah

Úvod.....	5
1. Historické počátky	8
1.1. Vznik československého velvyslanectví v Káhiře a egyptského velvyslanectví v Československu.....	11
1.2. Návštěva Tomáše Garrigua Masaryka v Egyptě v roce 1927 a návštěva krále Fuáda v Československu 1929	13
2. Čechoslováci v Egyptě do roku 1948.....	20
2.1. Československá komunita v Egyptě v meziválečném období a po druhé světové válce..	20
2.2. Penzion Garden City manželů Haisových a klub Lidice	23
2.3. Václav Zelenka	24
3. Podíl československých a českých egyptologů na odkrývání egyptské minulosti.....	26
3.1. Zakladatelé.....	26
3.2. Československý egyptologický ústav a záchranná akce UNESCO.....	31
3.3. Následovníci profesora Zbyňka Žáby - Miroslav Verner, Břetislav Vachala, Ladislav Bareš, Miroslav Bárta a Jaromír Krejčí.....	36
4. Československo a Násirův Egypt.....	40
5. Ekonomické vztahy a vzájemný obchod	46
5.1. Baťovy závody	47
5.2. Škodovy závody	47
5.3. Ostatní firmy působící v Egyptě a jejich reprezentace	48
6. Kultura a spolky na obou stranách.....	51
6.1. Sdružení českých žen v Káhiře	51
6.2. Společnost česko – arabská.....	53
7. Vysokoškolské vzdělávání	55
7.1. Egyptské vysokoškolské vzdělávání a univerzita Ain Shams	55
7.2. Katedra slovanských jazyků na univerzitě Ain Shams	59
7.3. Výměnné studijní pobyty v Egyptě pro české studenty a pedagogy	61
Závěr	68
Summary	70
Seznam literatury a pramenů	71
Internetové zdroje:	73
Orální prameny:	75
Přílohy.....	

Úvod

Tématem předložené diplomové práce je historie česko-egyptských vztahů a jejich směřování k tradici, či globalizaci. Toto téma jsem si vybrala proto, že jsem se už v době svých gymnaziálních studií hluboce zajímala nejen o historii Egypta, ale i o historii a mezinárodní spolupráci mezi Českou republikou a Egyptem.

Egypt, který vždy lákal mnoho cestovatelů, dobrodruhů a vědců svou vyspělou civilizací i orientálním nádechem, staroegyptským uměním, krásnou tradiční literaturou, náboženstvím, dějinami, památkami a starožitnostmi, nemohl být opomenut ani českými rodáky, kteří se do této, pro nás, exotické země dostávali spíše jednotlivě od 15. století. V ponapoleonském období tyto výpravy přerostly ve vícečlenné skupiny, které jevíly stále větší zájem o Egypt, který se promítl i v soukromých sbírkách českých šlechticů a umělců. Tento zájem pak vrcholil po vzniku Československé republiky založením československého velvyslanectví v Egyptě a zahájením oficiálních mezinárodních vztahů. Tento krok je pozitivně hodnocen i významným českým orientalistou a arabistou, Václavem Zelenkou, který se o založeném velvyslanectví zmiňuje následovně: *„Je nejen naším diplomatickým i obchodním zastoupením v Egyptě, je také středem a útočištěm toho malého národu krajanů, jichž počet se odhaduje okolo dvou set osob. Nemusím se zmiňovati o tom, že takové vyslanectví má velký význam pro representaci našeho státu v každém ohledu. Diplomacie je uměním, ba ona je vědou. Dobře vedené vyslanectví dovede získati mnoho sympatie v kruzích politických, hospodářských a kulturních. A takový úřad je také v Káhiře.“*¹

Za jeden z nejvýznamnějších momentů našich vzájemných vztahů pak můžeme považovat vznik Československého egyptologického ústavu v roce 1958 v Praze a v Káhiře. Jak vyplývá ze studia dostupných pramenů a literatury, československo-egyptské vztahy dosáhly svého vrcholu v socialistickém období, kdy se Československo stalo tradičním vazalem Egyptské arabské republiky. Tyto dlouholeté dobré vztahy zaznamenávají od počátku devadesátých let spíše stagnaci, přestože současná složitá situace, ve které se Egypt nachází, zatím zásadně neovlivnila české vývozy do této africké země. Velká část aktivit českých firem v Egyptě je spíše dlouhodobého rázu,

¹ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str.6

například projekty v energetice. Z tohoto pohledu zatím situace v Egyptě znamená spíš odklad než úplné zrušení.

Hlavním cílem této diplomové práce je reflektovat, sumarizovat a zhodnotit vývoj politických, hospodářských i kulturních vztahů mezi oběma zeměmi především od 20. let 20. století do současnosti a nastínit další možný vývoj spolupráce mezi oběma zeměmi a směr, kterým by se mohla ubírat v oblasti ekonomické, politické, kulturní i vědecké. Mezi vedlejší cíle práce patří zhodnocení organizací, založených českými krajany v Egyptě a naopak. Dalším vedlejším cílem předložené diplomové práce je reflexe vzájemného terciárního vzdělávání a výměnných studijních pobytů na obou stranách a představení katedry slovanských jazyků na univerzitě Ain Shams v Káhiře, kde se vyučuje český jazyk.

Text diplomové práce je řazen chronologicky od první mise do Egypta na konci 15. století, které se účastnili čeští misionáři Martin Kabátník a Oldřich Prefát z Vlkanova, přes rozsáhlejší reflexi vztahů ve 20. století, až po současné diplomatické vztahy mezi Egyptskou arabskou republikou a Českou republikou. Hlavními zdroji, ze kterých jsem pro práci čerpala, byly jak písemné sborníky, odborná literatura, internetové a novinové články, tak především metodika oral history, pro kterou jsem využila mnoha kontaktů na egyptské i české straně. Právě díky těmto osobním pohledům na česko-egyptské vztahy jsem získala ucelený pohled a srovnání vzájemných vztahů obou zemí před pádem socialismu v Československu a v současné době, kdy Egypt stále prochází změnami po revolučních událostech tzv. *arabského jara*.

V úvodu této práce se věnuji historickým počátkům od prvních cestovatelů, kteří se vydali do Egypta z Českých zemí, přes založení velvyslanectví na obou stranách ve 20. letech 20. století až po diplomatické návštěvy Tomáše Garrigua Masaryka v Egyptě a krále Fuáda v Československu. Druhá kapitola je věnována československé komunitě v Egyptě v meziválečném období a po druhé světové válce, jednotlivé kapitoly se zaměřují na československé společenské podniky, které vznikly především v Káhiře, a byly centry československé komunity v Egyptě. Následující rozsáhlá kapitola reflektuje československou egyptologii od jejich počátků do současnosti, přičemž klade důraz na osobnosti jednotlivých nejvýznamnějších československých egyptologů. Ve čtvrté kapitole je shrnuto jedno

z nejkontroverznějších období moderního Egypta a to sice vláda Gamála Abd an-Násira a zřejmě nejhlubší mezinárodní spolupráce mezi Československem a Egyptem. Ekonomický vývoj mezi oběma zeměmi je zhodnocen v páté kapitole, se zaměřením na největší firmy, mezi které patřily Baťovy a Škodovy závody, přičemž Škodaexport je i v současnosti jedním z největších českých exportérů na egyptský trh. Následující kapitola představuje významné spolky na obou stranách, na jejichž založení a působení se podílí čeští rodáci, především pak paní Anna Janků, která v Egyptě založila spolek Českých žen v Káhiře. Poslední kapitola se zabývá terciárním vzděláváním v Egyptě a reflektuje díky mnoha výpovědím jak možnosti studijního výjezdu do Egypta, tak i možnosti výjezdu studovat do České republiky. Dále se tato kapitola zabývá studiem na univerzitě Ain Shams v Káhiře, která jako jediná univerzita na Blízkém východě nabízí studium českého jazyka na katedře slovanských jazyků.

1. Historické počátky

České země sice nepatřily ke koloniálním mocnostem, které by se v Egyptě výrazně politicky exponovaly, ani k zemím, které by v umění zachvátila horečka egyptomanie, přesto však nepostrádají a nikdy nepostrádaly zájem o starověký i novodobý Egypt s jeho uměním, literaturou, náboženstvím, dějinami, památkami a starožitnostmi, zkrátka k celému kulturnímu a náboženskému odkazu egyptské civilizace. Již humanističtí vzdělanci zařadili Egypt jak do obrazu biblického světa, tak do obrazu světa antického.²

Právě propojenost těchto dvou světů vzbuzovala od 15. století zvědavost i u českých rodáků. „*O Egyptě se vědělo hlavně skrze Bibli, proto přichází nejprve určitý zájem o tuto zemi, ne o památky, ale právě z křesťanského popudu v době reformace a to sice koncem 15. století, kdy **Martin Kabátník**³, **Oldřich Prefát z Vlkanova** a **Jednota bratrská** hledali původní církev. Jejich cílem bylo najít takzvaně „nezkaženou“ církev na východě, například koptskou, aby se od ní mohli inspirovat. První známa osoba je tedy **Martin Kabátník**, kterého sponzoroval **Kostka z Postupic z Litomyšle**.“⁴ Již u českých humanistických cestovatelů se tak neoddelitelně mísí pohled na Egypt exoticky orientální a Egypt starověký.*

Podobný úhel pohledu nabízeli i renesanční cestovatelé, kteří v Egyptě hledali vzor vzdělanosti. Jedněmi z těchto renesančních cestovatelů byli v roce 1598 i **Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic** (Příloha č.I.) spolu s **Heřmanem Černínem z Chudenic** a jejich hlavním předmětem zájmu byly opět biblické dějiny a biblická místa. Kryštof Harant popisuje například sfingu ve svém *Putování aneb Cesta z království českého do města Benátek* následovně: „*Naposledy jest také předivná věc*

² Navrátilová, H.: *Počátky zájmu o starý Egypt* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008., str.10

³ **Martin Kabátník** (zemřel 2. února 1503) byl český cestovatel a spisovatel, člen Jednoty bratrské. Roku 1490 byl členem poselstva Jednoty bratrské, které bylo vypraveno do Jeruzaléma a Egypta, aby tam hledalo původní křesťanské církve, které se nezpronevěřily původnímu křesťanskému poslání. Toto byla víceméně snaha Jednoty vyřešit vlastní problémy nalezením původního křesťanství, které by přijala jako morální autoritu.

⁴ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

v témž reviru a položení, totiž hlava tvář jako člověčí s krkem proti Cairu obrácená, a velmi mistrovsky nos, oči, usta, čelo, líce, uši a jiné vlastnosti hlavy vytesané má, že se čemu diviti, kterak to vše tak dlouhý čas v celosti trvati může. Plinius vypisuje tu hlavu a míru její, totiž jest na výš 140 střevícův a okršlek nebo okrouhlost hlavy vůkol čela z předu i zadu 120 střevícův, a to vše jediný kus a celistvý mramor jest. Někteří praví, že byla modla a že někdy Egyptčanům bohem byla, z níž satan od slunce východu až do západu na dotázky odpovědi dával. Neštěstí příčinou bývá tomu, kdo na ni na vrch hlavy leze a chodí, a příklad toho na jednom Francouzu tehdáž přivozuje, že z všetečnosti, slyše o tom, nahoru vylezl, avšak jeda odtud zase do města Cairu, že jej kuň, na němž seděl, z sebe shodil a zabil.“

„Kryštof Harant navštívil v Egyptě také zahradu Panny Marie (dnes je zde i malý klášter), kde je olivovník, který tam údajně rostl již za života Ježíše Krista, ale dodnes se přesně neví, v jakých místech přebývala svatá rodina. Kryštofa Haranta zajímala především koptská křesťanská čtvrť. Poté cestoval z Káhiry na Sinaj, kvůli sv. Kateřině a Mojžíšovi.“⁵

V období baroka se do Egypta vydali další významní čeští misionáři, příslušní k českým řádovým provinciím, především františkáni. Jedním z nich byli **Václav Prutký Remedius**⁶, jehož prvním misijním působištěm bylo jihoegyptské Girge, kde pobýval v roce 1751. Poté se vrátil do Káhiry, odkud byl poslán spolu se dvěma dalšími františkánskými misionáři, Řekem Antonínem de Aleppo a Němcem Martinem Langem, do Habeše. V lednu 1755 odjel opět do Egypta a usídlil se v Káhiře. Po roce byl požádán, aby v Římě pomohl uklidnit spory benátského konzula s egyptskými Kopty. Když splnil toto své poslání, byl na přání císaře ustanoven vojenským kaplanem florentské legie, s níž se účastnil sedmileté války. Teprve po válce se mohl opět vrátit k misijní práci.⁷ Druhým českým misionářem, kterého v Egyptě

⁵ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

⁶ **Václav Prutký Remedius** narodil se v roce 1701 v Praze a zemřel roku 1770 ve Florencii. Byl českým misionářem, procestoval Afriku, Indii, Evropu a Rusko. Vydal latinsky psané dílo *Itinerarium*.

⁷ Oficiální internetové stránky nakladatelství LIBRI, Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté, dostupné z : <http://www.libri.cz/database/orient/list.php?od=p&start=31&count=10> [12.11.2012]

Prutký potkal, neboť zde v té době sloužil jako prefekt, byl moravský františkán **Josef Jakub Římař**.⁸ V českých dějinách je dnes jméno Remedie Prutkého takřka zapomenuto, popřípadě stojí na okraji zájmu, avšak on a Jakub Římař stáli na počátku vzájemných česko-afrických vztahů.

Evropské povědomí o Egyptě rostlo díky historickým dílům o Egyptě a ke konci 18. století i díky historikům umění, kteří se snažili na základě materiálů od antických umělců nastínit dějiny Egypta a podle soch a dalších egyptských i egyptizujících předmětů (nalezených především v Itálii, kam je vložili antičtí sběratelé), naznačit kvality egyptského umění. Samotný Egypt zůstával provincií Osmanské říše, s níž bylo možné výhodně obchodovat, ale až do počátku 19. století stál stranou větších evropských zájmů. Zájem o Egypt velice vzrostl v ponapoleonském období – bohatí šlechtici si zakládali egyptské sbírky, neboť to bylo jejich známkou společenské prestiže. „*Ani rakouský kancléř Klemens von Metternich nezůstal mimo toto dění a dostal od Mehmeda Alího několik svazků díla Aegyptica, které jsou dnes uloženy na zámku Kynžvart.*“⁹

Českých cestovatelů v Egyptě, tedy nejen pocházejících z Českých zemí, ale i česky o Egyptě píšících v 19. století přibývá. Druhá polovina 19. století vytvořila prostřednictvím rozvoje evropské akademické egyptologie, naučných egyptských publikací, encyklopedických článků i novinových zpráv mnohem bohatší a strukturalizovanější diskurs o Egyptě, než tomu bylo v dřívějších dobách. Tento fakt se promítl i do českého prostředí, neboť „*první Čech, který u nás uměl číst hieroglyfy, byl Jan (Giovanni) Kmínek Szedlo*¹⁰, v roce 1848 vysokoškolský student, účastnil

⁸ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

⁹ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁰ **Jan Kmínek Szedlo** (22. dubna 1828 – 24. listopadu 1896) Studoval na filozofické fakultě univerzity v Praze, v revolučním roce 1848 byl pro svou účast v bojích na barikádách nuceně odveden do armády. V Itálii z vojska vystoupil, změnil své české jméno na italské a v roce 1868 se usadil v Boloni, kde se začal věnovat samostudiu egyptologie. Po založení tamního městského muzea v roce 1871 pečoval o jeho egyptské sbírky. Jako průvodce muzeem vydal v roce 1876 své první dílo Velký sarkofág Městského muzea v Boloni, které bylo odbornou veřejností příznivě přijato. Jeho hlavním dílem je zpracování a publikace souborného katalogu egyptské sbírky boloňského muzea, který byl vydán v roce 1895.

*se revoluce a osobně bojů na barikádách, za trest narukoval v Itálii, kde poté zůstal a byl jmenován docentem egyptologie na boloňské univerzitě v roce 1878.*¹¹ V českém prostředí vznikaly nadále soukromé sbírky egyptiak, mezi sběratele patřila například Emma Destinová, Julius Zeyer či Jan Palacký.¹²

Od počátku 20. století se zájem o Egypt a orient stále zvyšoval, prvním velkým úspěchem v českém prostředí bylo založení egyptologického semináře roku 1925, o jehož založení se velice významně zasloužil především František Lexa (viz kapitola 3.1.). Františkem Lexou se už dostáváme k česko-egyptským stykům i v kulturní oblasti, která je zcela spojena s egyptologií, která se podílí bezesporu obrovskou měrou na formování československo (česko)-egyptských vztahů.

1.1. Vznik československého velvyslanectví v Káhiře a egyptského velvyslanectví v Československu

Nově vzniklý Československý stát udržoval v meziválečném období s egyptskou monarchií velmi dobré vztahy, čemuž napomáhal i silný britský vliv v této zemi. Novodobá historie československo-egyptských vztahů se datuje již od roku 1920, kdy byl v Alexandrii zřízen československý konzulát, jenž měl *„hájit zájmy všech občanů československých v Egyptě a jmenovitě věnovati svou pozornost obchodním vztahům ČSR s Egyptem, jakož i hospodářským poměrům v Egyptě vůbec.*¹³ Tehdejší Československo mělo zájem na hospodářském pronikání do Egypta, jenž byl navíc strategicky důležitou obchodní tepnou. Ve své době se jednalo o jediný československý zastupitelský úřad na celém africkém kontinentě. Činnost konzulátu byla 9. září 1924 přerušena, obnovena 3. dubna 1934 a z úsporných důvodů zastavena 31. prosince 1938. V čele konzulátu stáli **Jiří Wachtel** (1920–21), **Antonín Blahovský** (1921–24) a **Stanislav Kovář** (1934–38).¹⁴

¹¹ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹² Navrátilová, H.: *Počátky zájmu o starý Egypt* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008., str.10

¹³ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

¹⁴ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

Dne 28. ledna 1922 získal Egypt nezávislost a došlo k vyhlášení Egyptského království. Československo uznalo Egypt jako nezávislý suverénní stát dne 28. července 1922 a bylo rozhodnuto o založení generálního konzulátu v Káhiře. Dokument o uznání nezávislosti Egypta byl předán do rukou egyptského ministerského předsedy generálním konzulem v Káhiře **Cyrilem Duškem**.¹⁵ 1. listopadu 1922 vydala egyptská strana svůj souhlas s nominací Cyrila Duška jako vyslanec Československa v Egyptě a toto datum je považováno za den navázání diplomatických vztahů mezi oběma zeměmi. Egyptská vláda 25. listopadu 1922 udělila agrément a vyslanec Dušek předal pověřovací listiny egyptskému králi Fu'ádovi 14. dubna 1923.¹⁶ Vzájemné vztahy byly mezi oběma zeměmi od té doby udržovány na úrovni *Chargé d'Affaires*.¹⁷ Cyril Dušek však nečekaně 12. ledna 1924 v Káhiře zemřel.

I v Československu měl Egypt své zastoupení v podobě *chargé d'affaires*, prvním z nich, **Mahmoud Sabet (Sabit) Bey (Příloha č.II.)**, zastával svou funkci od 30. března 1925 do roku 1927. Dále to byli v Berlíně sídlící vyslanci **Seidoullah Yousri Pascha** (1927–29) a **Hassan Noachat Pascha** (1929–34), a pak opět *chargé d'affaires* **Abdel Aziz Ghaleb Bey** (1934–36), **Mohamed Suliman Al Houte Bey** (1936–41), **Hussein Mohamed Said** (1941–46) a **Ahmed Hakki** (1946–47, vyslanec 1947–49).¹⁸

Československo-egyptské vztahy byly v období I. československé republiky udržovány na vysoké úrovni, což se odrazilo i v návštěvě prezidenta Masaryka v Egyptě v roce 1927 a krále Fuáda v Praze v roce 1929 (viz kapitola 1.2). Během druhé světové války

¹⁵ **Cyril Dušek** (5. listopadu 1881 – 12. ledna 1924, Káhira) byl český a československý politik, žurnalista, člen České strany pokrokové a Československé strany pokrokové, poslanec Revolučního národního shromáždění. Měl blízko k Tomáši Masarykovi. Počátkem 20. století působil jako odpovědný redaktor listu Čas. Za první světové války se zapojil do domácího protirakouského odboje (Maffie). Od roku 1918 zasedal v Revolučním národním shromáždění. Členství v tomto zákonodárném sboru se vzdal roku 1919. Byl profesí redaktorem. Působil v diplomacii. Působil v diplomaci, mimo jiné jako generální konzul ČSR v Egyptě. Zde také v Káhiře náhle zemřel.

¹⁶ Oficiální internetové stránky Velvyslanectví České republiky v Káhiře, dostupné z: http://www.mzv.cz/cairo/cz/vzajemne_vztahy/historie_vzajemnych_vztahu/historie_vzajemnych_vztahu.html [26.8.2012]

¹⁷ *Chargé d'affaires* - funkce, vedoucí úřadu - jmenován ministrem zahraničí, nemusí se žádat o souhlas hostitelské/přijímací země.

¹⁸ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

Egypt nepřestal uznávat Československou republiku a uznával i Benešovu exilovou vládu v Londýně, proto také mohl Edvard Beneš cestovat přes Egypt do Moskvy za účelem podepsání spojenecké smlouvy se Sovětským svazem na konci roku 1943 (cesta do Moskvy byla možná jen přes Afriku a Blízký východ). Beneš s doprovodem strávil v Egyptě necelé dva dny – 23. a 24. listopad 1943.¹⁹

1.2. Návštěva Tomáše Garrigua Masaryka v Egyptě v roce 1927 a návštěva krále Fuáda v Československu 1929

Návštěvy hlav států představují většinou zvláštní typ cestování, a skoro každá taková cesta s sebou nese ekonomický nebo politický podtext. K jedné z takových návštěv došlo v březnu 1927, kdy prezident **Tomáš Garrigue Masaryk** cestoval po Evropě a Blízkém východě, což zahrnovalo i návštěvu Egypta. (Příloha č. III.) Tato návštěva patřila pouze mezi neoficiální návštěvy, jednalo se spíše o prezidentovu dovolenou, navíc Masaryk cestoval v utajení pod jménem *Marsden*.²⁰

Cesta z Prahy se započala dne 9. března a Masaryka doprovázela dcera Alice, markýza Benzoni, Dr. René Bladějovská, lékař Maixner, osobní sekretář Kučera a dva českoslovenští policejní agenti. Jejich cesta vedla přes Švýcarsko a Francii do Marseille, kde nastoupili dne 22. března na loď *Mariette Pacha* a po poledni dne 26. března dorazili do Alexandrie.²¹ Skupinu cestovatelů přišel na palubu jménem krále Fuáda přivítat Hussein Sabri paša, guvernér Alexandrie. Z Alexandrie cestovali všichni do Káhiry salonním vlakem, přichystaným speciálně pro prezidenta a jeho doprovod. V Káhiře je přišli pozdravit Ahmed Mohammed Hassanein bej, první králův komoří, guvernér Káhiry a Sabet bej, bývalý egyptský vyslanec v Praze. Dostavili se i zástupci československé komunity v Egyptě. Z nádraží byl prezident dopraven autem do hotelu

¹⁹ Oficiální internetové stránky českého egyptologického ústavu, dostupné z:

<http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=id:123> [28.8.2012]

²⁰ Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008, str.12

²¹ Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008, str.12

Mena House, kde byl po dobu jeho návštěvy ubytován. Poté prezident povečeřel s československým velvyslancem Vladimírem Hurbanem²² a jeho manželkou.

Následujícího dne prezident vykonal v doprovodu V. Hurbana audienci u krále Fuáda v paláci Abdín. Hovořili spolu téměř dvacet minut. Po poledni opětovně král prezidentovi návštěvu a navštívil jej i s komořím Saidem Zulfikarem pašou na československém velvyslanectví, kde se zdržel pouze několik minut a poté jej prezident doprovodil k zahradní bráně, aby mu oplatil jeho poctu. Prezident poobědval s velvyslancem a setkal se ještě s lordem **Georgem Lloydem**, který zastával v Egyptě v letech 1925-1929 pozici britského vysokého komisaře. Po tomto setkání se Masaryk odebral vlakem, který mu byl dán k dispozici pro jeho cestu, do Luxoru a Asuánu. V neděli 27. března opustil Káhiru a zamířil se svým doprovodem nejdříve do Asuánu, kde se ubytoval ve známém hotelu Old Cataract, který proslul jak svým komfortem, díky kterému se zde ubytovali jen význační hosté, tak i svou cenou. Program, který poté prezident a jeho doprovod absolvovali, byl standardním programem všech cestovatelů, kteří se do Asuánu vypravili. Navštívili obelisk v žulových lomech poblíž Asuánu, jeden den strávili u Asuánské přehrady, v chrámu bohyně Esety na ostrově Fílé a zastavili se i na Kitchenerově ostrově.²³

Do Luxoru se Masaryk se skupinou přesunuli 30. března a zůstali zde čtyři dny. Byli ubytováni v jednom z nejlepších hotelů v tomto městě, ve Winter Palace Hotelu. Po dobu pobytu v Luxoru navštívil i se svým doprovodem luxorský chrám, dále se spolu s Jaroslavem Černým, který v Egyptě v tuto dobu pracoval na vykopávkách Francouzského archeologického ústavu v Dér-el-Medíně, vydali do karnackého chrámu. Po prohlídce s Jaroslavem Černým povečeřeli a archeolog měl během večere přednášku o své práci. První dubnový den navštívili

²² **Vladimír Svetožár Hurban** (4. dubna 1883-26.10.1949) byl konzul, novinář, kapitán čsl. legií. Povýšen na plukovníka působil v USA, v letech 1924 – 1930 vykonával funkci generálního konzula v Egyptě, kde rozšiřoval a prohluboval obchodní a hospodářskou spolupráci mezi Egyptem a Československem a rozvíjel diplomatické styky. V roce 1930 byl prezidentem T.G. Masarykem vyslán jako konzul do Švédska.

²³ Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008, str.12

Údolí králů a nahlédli i do Tutanchamonovy hrobky, která byla objevena jen pět let před jejich cestou, a stále se v ní ještě pracovalo, zde se prezident setkal i s **Howardem Carterem**.²⁴

Poslední den strávený v Luxoru věnoval Masaryk prohlídce Dér-el-Mediny a Údolí královen a kolem 19. hodiny se výprava vracela vlakem zpět do Káhiry. Po návratu do egyptské metropole byli zasaženi chamsínem a tak strávili večer v hotelu s lidmi z československého velvyslanectví. Následující den se ještě vydali k nilské přehradě Kanátir a absolvovali oslavu narozenin velvyslance V. Hurbana. V úterý 5. dubna se prezident vydal k Džoserově pyramidě a po obědě s Hurbanovými se vydal na prohlídku Káhiry, na citadelu a do mešity Muhammada Alího. Poslední den v Káhiře všichni společně navštívili slavné Egyptské muzeum a Muzeum arabského umění, po obědě se prezident setkal na vyslanectví se zástupci československých krajanů v Egyptě. Dne 7. dubna se Masaryk účastnil vyjížďky na jachtě po Suez, na kterou byl pozván zástupcem komisaře Společnosti Suezského kanálu a večeri v Ismailii a poté se odebral do Kantary, kde pro něj byla připraven salonní vůz a očekával ho zde konzul Vladimír Fric. Nočním vlakem pak prezident pokračoval ve své cestě do Palestiny.²⁵

Egyptský král Fuád I. oplatil prezidentovi Masarykovi jeho návštěvu a přijel na oficiální návštěvu do Československa, kde byl skutečně pompézně přijat. (Příloha č. IV.) 25. června 1929 nastoupil král v Mnichově do salonního vozu zvláštního československého vlaku a následujícího dne dorazil do Prahy.²⁶

Egyptský monarcha byl prvním panovníkem cizího státu, který vykonal oficiální návštěvu Československa.²⁷ Jak se dočítáme ze zápisu jednání poslanecké sněmovny

²⁴ Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008, str.12

²⁵ Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927*, In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008, str. 12-13

²⁶ Macková-Jůnová, A.: *Návštěva egyptského krále Fuáda v Československu*, In: *Historický obzor*, Praha 2008, č.2-3, str. 82

²⁷ Král navštívil Československo v rámci své cesty po Evropě. Československo nebylo na tak závažnou návštěvu plně připraveno, neboť v meziválečném období nebyly takovéto návštěvy běžné a ani období

z tohoto dne, při příjezdu krále do Prahy byli nastoupeni vojáci ve dvojstupech na trati od Wilsonova nádraží až k Hradu, na kterém byla po celou dobu návštěvy krále Fuáda vyvěšena československá a egyptská vlajka. Král dorazil s početným doprovodem, ve kterém byli ministr zahraničních věcí Afifí Bej, egyptský vyslanec v Praze Hasan Našat Paša, nejvyšší komoří krále Said Zul Fiqár Paša, osobní lékař krále Muhammad Šáhín Paša, králův první komoří Ahmad Muhammad Hasanén bej, ředitel arabské sekce kabinetu krále Júsif Filip Gelát Bej, plukovník Miraláj Ibrahím Chajrí Bej, atašé v kabinetě krále Dáníláj Afif Efendi a dva obřadníci krále. Po přivítání s prezidentem byli králi představeni českoslovenští hodnostáři, mezi nimi například předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr, předseda senátu Mořic Hurban, ministerský předseda František Udržal, ministr zahraničních věcí Edvard Beneš a mnoho dalších. Poté Masaryk a Fuád opustili automobilem nádraží a dělostřelectvo vypálilo sto jedna dělových ran. Většina hlavních ulic byla uzavřena pro veškerý provoz, na veřejných budovách vlály vlastenecké prapory a pro bezpečnost kroužilo po celou dobu jízdy na Hrad nad městem vojenské letadlo.²⁸

Nákladné akce spojené s návštěvou egyptského krále popudily některé poslance, hlavně poslance komunistické strany, neboť se v zápise z poslanecké sněmovny dále dočítáme, že si na jednání stěžovali vyhozením několika milionů, které jeho návštěva údajně Československo stála, a také na velké a nákladné oslavy spojené s královou několikedenní návštěvou.²⁹

Po příjezdu na Hrad byli král Fuád a členové jeho doprovodu uvedeni do vyhrazených místností na ministerstvu zahraničních věcí a do bytu prezidenta, kde byli po celou dobu svého pobytu ubytováni. Následoval slavnostní oběd, kterého se zúčastnili opět československé významné osobnosti. Před obědem byli členové králova doprovodu včetně krále dekorováni odznaky československého řádu

předzvěsti hospodářské krize nebylo zrovna nejpríhodnější dobou pro takovouto finančně náročnou návštěvu.

²⁸ Oficiální internetové stránky česko-slovenské Parlamentní knihovny (digitální depozitář), dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/212schuz/s212004.htm> [27.8.2012]

²⁹ Oficiální internetové stránky česko-slovenské Parlamentní knihovny (digitální depozitář), dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/212schuz/s212004.htm> [27.8.2012]

Bílého lva.³⁰ Slavnostní večeře se prvního dne králova pobytu účastnili kromě zástupců vlády i papežský nuncius Ciriaci, náčelník generálního štábu generál Syrový, český zemský prezident Kubát, generál Bláha, rektor Karlovy Univerzity profesor Slavík, ale i vysoce postavení podnikatelé, kteří měli zájem o export svých výrobků do Egypta, jako byli například továrník **Hanuš Ringhoffer**³¹ a generální ředitel Škodových závodů **Karel Loewenstein**.³²

Oficiální program pokračoval i druhý den králova pobytu, kdy se nejvyšší představitelé obou států zúčastnili vojenské přehlídky konané na pražském Vypichu. Ze jména egyptského panovníka bylo později odvozeno familiární označení přílby vz. 28 (tzv. Fuadka/Fuad), kterou měli vojáci při přehlídce na Vypichu na hlavách.³³ Odpoledne po přehlídce program pokračoval v aule Karolina, kde se konala slavnostní promoce krále.

Promoci zahájil děkan Filosofické fakulty, Břetislav Foustka krátkým proslovem³⁴ a poté děkan Karlovy Univerzity Slavík požádal promotora Bedřicha Hrozného, aby vykonal promoční akt a udělil králi Fuádovi všechna práva a privilegia spojená

³⁰ Archiv KPR. Udělení řádu Bílého lva. Družina egyptského krále Fuada. Seznam. k č.79562/1929-P

³¹ **Ringhoffer** je příjmení pražské rodiny podnikatelů a průmyslníků i název jejich podniku, kde se zprvu vyrábělo pivovarské a cukrovarnické zařízení, později železniční vagony a tramvaje. Když se firma spojila s automobilkou v Kopřivnici, jmenovala se Ringhoffer-Tatra a postupně ovládala i další vagonky a elektrotechnické firmy v ČSR a stala se tak největším výrobcem vagonů na světě. Roku 1938 se rodina přihlásila k německé národnosti a poslední člen dynastie Ringhofferů, JUDr. Hanuš Ringhoffer zemřel v prosinci 1946 v internaci v Mühlberg an der Elbe.

³² Lidové listy. 27.6.1929, s.2

³³ *Československá přílba vz. 28*, In: Střelecká revue, roč. 43, 2011, ze 24.8., str.76

³⁴ „A dnes přišel mezi nás, do naší slavné Alma mater nejvyšší reprezentant egyptského národa. Jest nejen nejvyšším reprezentantem politickým, nýbrž i stálým organizátorem nové civilizace egyptské. Syn starého Egypta, ale zároveň žák civilizací evropských, vtěluje ve své osobě syntézu minulosti své země a dnešní civilizace evropské. Má hluboké porozumění, jaký význam mají vysoká studia pro život národa. On, zakladatel egyptské univerzity v Kahýře, jejíž rektorem byl po dobu 5 let, zakladatel četných vědeckých ústavů ve své zemi, veliký mecenáš umění a věd, šťastný iniciátor všeobecného duševního pokroku svého národa. Univerzita Karlova, chtějíc poctiti toto veliké kulturní úsilí, ukázati, jak si váží tak významného hosta, dlícího v naší republice a dokázati zároveň, že kulturní a politické vztahy mezi národy jsou nejlepší záruky bezpečnosti a míru světového se rozhodla uděliti Vašemu veličenstvu hodnost čestného doktora.“
Lidové listy, 27.6.1929, s.2

s čestným doktorátem Karlovy Univerzity.³⁵ Dalším místem královny návštěvy byla Staroměstská radnice, kde daroval 100 000 korun československých ve prospěch městských chudých. Večer se konala hostina v Rudolfově galerii a poté recepce ve Španělském sále na Hradě. V pátek jel král na návštěvu Ringhoferových závodů na Smíchově.³⁶ Tyto závody obchodovaly s Egyptem přes 30 let a dodaly do Egypta okolo 850 železničních vagonů, salonní vlak, auta a autobusy. Továrnu je provázal předseda správní rady a generální ředitel Hanuš Ringhoffer. Krále Fuáda zajímaly nejvíce automobily a požádal ředitele, aby do Egypta poslal zástupce své firmy.³⁷

Po ukončení návštěvy v Praze se přesunul král s celým svým doprovodem do Plzně v pátek, dne 29. června. Vlakem přijel na zastávku Škodových závodů, kde byl uvítán generálním ředitelem Karlem Lowensteinem, starostou města Plzně Ludkem Pikem, generálem Klecandou a dalšími. Po tříhodinové prohlídce se členové odebrali do hotelu Waldee a v půl čtvrté pokračoval král se svým egyptským doprovodem do Karlových Varů.³⁸ V Karlových Varech se král ubytoval v hotelu Pupp a prohlédl si celé město. V pondělí pak navštívil Jáchymov v doprovodu Jana Masaryka, generála Bláhy a legačního rady Šejnohy, kde ho nejvíce zajímaly státní důlní lázně.³⁹ Dne 2. července opustil egyptský král Fuád Československo a pokračoval vlakem do Švýcarska.

Návštěva egyptského krále byla pro Československo velkou událostí, Egypt byl také mladý a nezávislý stát, který si budoval své postavení jak na poli hospodářském, tak na politickém i obchodním a právě k prohloubení československo-egyptských importních i exportních vztahů, měla přispět tato oficiální královská návštěva. Oficiální závěrečná zpráva celou návštěvu shrnuje slovy: *„Návštěva krále Fuáda v Československu měla pro nás ze stanoviska propagačního obrovský význam.*

³⁵ Macková-Júnová, A.: *Návštěva egyptského krále Fuáda v Československu*, In: Historický obzor, Praha 2008, č.2-3, str. 82-83

³⁶ Lidové noviny, 29.6.1929, s.3

³⁷ Lidové noviny, 29.6.1929, s.3

³⁸ Macková-Júnová, A.: *Návštěva egyptského krále Fuáda v Československu*, In: Historický obzor, Praha 2008, č.2-3, str. 82-83

³⁹ Lidové noviny. 2.7.1929

*Dnes ví i negramotný člověk v Káhiře a Alexandrii, kde asi Československá republika je.*⁴⁰

⁴⁰Macková-Júnová, A.: *Návštěva egyptského krále Fuáda v Československu*, In: *Historický obzor*, Praha 2008, č.2-3, str. 82-83

2. Čechoslováci v Egyptě do roku 1948

2.1. Československá komunita v Egyptě v meziválečném období a po druhé světové válce

Se vznikem Československého velvyslanectví v Káhiře se prohlubovala i touha československých občanů tuto exotickou a přitom dobře dostupnou zemi navštívit, proto můžeme sledovat, že se ve zprávách, které zasílalo československé vyslanectví v Káhiře na Ministerstvo zahraničních věcí od poloviny 20. let, objevuje zachycení velikosti místní československé komunity včetně jejího rozdělení podle národnosti. V roce 1925 je uváděno 244 krajanů, ale již pro následující rok je to téměř 400 krajanů.⁴¹ Můžeme tedy sledovat zvyšující se zájem o Egypt.

Ve třicátých letech můžeme sledovat i pohyb jejích členů mezi mateřskou zemí a Egyptem. Po roce 1930 se komunita krajanů neustále zvyšovala, a to hlavně díky zvyšující se expanzi Československých podniků do Egypta. Přibývali zde totiž hlavně zaměstnanci těchto podniků. V roce 1933 tak bylo v Egyptě 500 Čechoslováků.⁴²

Krajané se usazovali především ve velkých městech jako Alexandrie a Káhira. Pokud přihlídneme ke zmínce ze zpráv vyslanectví, žily téměř stabilně po celé meziválečné období v hlavním městě Egypta a v dalších menších místech jako v Port Saidu, Luxoru či Asuánu přibližně dvě třetiny a v Alexandrii jedna třetina Čechoslováků. Určitý pohled na tuto komunitu a informace o ní nám podávají především dochované deníky našich cestovatelů, kteří se do Egypta vydali. Přestože československá komunita neměla žádný oficiální spolek, můžeme vysledovat její dvě důležitá centra. Jedním bylo samozřejmě velvyslanectví v Káhiře, kde se část krajanů scházela o Vánocích, nebo při význačných událostech, jakou byla například již zmíněná návštěva prezidenta T. G. Masaryka v Egyptě.⁴³

Václav Zelenka o československém vyslanectví ve svém cestopise napsal: „*Je nejen naším diplomatickým i obchodním zastoupením v Egyptě, je také středem a útočištěm*

⁴¹ Jůnová-Macková, A.: *Československá komunita v Egyptě v letech 1917-1938*, Praha 2004

⁴² Jůnová-Macková, A.: *Československá komunita v Egyptě v letech 1917-1938*, Praha 2004

⁴³ Jůnová-Macková, A.: *Československá komunita v Egyptě v letech 1917-1938*, Praha 2004

*toho malého národu krajanů, jichž počet se odhaduje okolo dvou set osob. Nemusím se zmiňovati o tom, že takové vyslanectví má velký význam pro reprezentaci našeho státu v každém ohledu. Diplomacie je uměním, ba ona je vědou. Dobře vedené vyslanectví dovede získati mnoho sympatie v kruzích politických, hospodářských a kulturních. A takový úřad je také v Káhiře.*⁴⁴

Druhým centrem, ve kterém docházelo hlavně k rozvoji společenského života a k udržování přátelských styků mezi krajany, byl pension Garden City v Káhiře, který vedli manželé Haisovi (viz kapitola 2.2.). V Káhiře existovala dokonce i česká restaurace, kterou vlastnil pan Rudolf Konečný a dále klub Lidice, jenž vznikl roku 1943 (viz kapitola 2.2.).⁴⁵ Ani osud samotné obce Lidice nezůstal Egyptanům lhostejný, dne 3. května 1943 účinkovali káhirske děti, které navštěvovaly anglickou klášterní školu, v opeře Kouzelný klíč v káhirske královské opeře, jejíž vítěz šel do lidického fondu.(Příloha č. V.)

V Alexandrii existovalo napojení krajanů na konzulát a podle zpráv z vyslanectví víme, že výraznou osobou se stal již ve dvacátých letech lékař Jiří Guth. Československá komunita v Egyptě byla samozřejmě velmi málo početná oproti komunitám v evropských zemích, Spojených státech amerických či ve státech Jižní Ameriky, ale i přesto se v jejím rámci lidé scházeli při různých příležitostech, pěstovali svůj mateřský jazyk a z darů, které ti lépe situovaní odváděli do podpůrného fondu na vyslanectví, podporovali ty nejpotřebnější. Celkově můžeme tuto skupinu lidí charakterizovat jako skupinu středostavovskou. Její složení vyplývalo z potřeb egyptského státu, který měl nedostatek vzdělaných lidí a zaměstnání zde snadněji nalézali lékaři, obchodní zaměstnanci či vysoce kvalifikovaní dělníci.⁴⁶

Egypt se v meziválečném období a v druhé světové válce zachoval dle profesora Jana Kumperý následovně: „*Egypt byl po první světové válce suverénní stát, ale dá se říci, že až do roku 1952 stále závislý na Anglii. Byla to spíše jakási „polokolonie“, v meziválečném období zde docházelo k protianglickým a proněmeckým tendencím*

⁴⁴ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*, Praha 1948, s.230

⁴⁵ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

⁴⁶ Jůnová-Macková, A.: *Československá komunita v Egyptě v letech 1917-1938*, Praha 2004

podobně, jako v Palestině, ale Angličanům se podařilo uplatit vládnoucí vrstvu kolem krále, takže nakonec dochází k tomu, že si Angličané koupili loajálnost této vládnoucí vrstvy, i když Egypt vstoupil do druhé světové války proti Německu až roku 1945 a například v roce 1942 se na bojích u El-Alamejnu egyptská armáda vůbec nepodílela. Právě u El-Alamejnu ale bojovali i Čechoslováci. Po roce 1942 Egypt uznal Československo pod vlivem Velké Británie, která se zřekla Mnichovské dohody, takže Egypt se také přihlásil k tomu, že obsazení Německem a vytvoření protektorátu bylo nelegální a nadále tedy uznával Československo v hranicích z roku 1938 i se Slovenskem a Podkarpatskou Rus.⁴⁷ Diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi tedy pokračovaly i během druhé světové války, Egypt samozřejmě také uznával Benešovu exilovou vládu v Londýně.

V poválečném období působil v Egyptě od května do července 1946 jako československý vyslanec **Jaroslav Švejnoha**. Od září 1946 působil jako chargé d'affaires v Káhiře **František Krucký**. V dubnu 1948 byl sice ještě akreditován jako vyslanec, avšak po krátkém čase byl odvolán a rozhodl se v Egyptě zůstat. Po československých volbách roku 1946, v nichž zvítězila Komunistická strana Československa, došlo v politických vztazích mezi oběma zeměmi k ochlazení. Hlasování v OSN v listopadu 1947, při němž Československo podpořilo většinový plán na rozdělení Palestiny, vztahy nezlepšilo. Československo po odvolání vyslance Kruckého udržovalo diplomatické zastoupení v Káhiře na úrovni chargé d'affaires. Politické vztahy Československa s Egyptem byly po únoru 1948 chladné, zejména v důsledku československé podpory plánu rozdělení Palestiny a dodávek zbraní do státu Izrael v době palestinské války 1948–49.⁴⁸

Další pohled na poválečné československo-egyptské vztahy nám poskytují ve své knize *Afrika snů a skutečností* **Miroslav Zikmund** a **Jiří Hanzelka**. Tito dva cestovatelé pobývali v Egyptě od července do října v roce 1947 v Tatře T 87, v rámci cestování napříč Afrikou v letech 1947 až 1950. V jejich vzpomínkách se dočítáme, že v Egyptě se po válce například psalo výhradně obyčejnými tužkami, které byly dovezené

⁴⁷ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archívu autorky.

⁴⁸ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

z Československa. Dále byli na káhirském letišti svědky vykládání bižuterie z Jablonce, balíků Tesla se vzorky československé textilie, importu automobilů značky Škoda, strojních zařízení, československého papíru, skla i kožedělných výrobků. Letiště sloužilo i k jakési dopravní křižovatce československého exportu, neboť část nákladu zůstala v Egyptě a zbytek zboží odtud putoval dále do Afriky (např. do Nairobi, do Kapského Města, do Adis Abeby, aj.).⁴⁹

2.2. Penzion Garden City manželů Haisových a klub Lidice

Manželé Haisovi se v Egyptě usadili někdy v polovině dvacátých let 20. století a zmínky o jejich tříposchodovém káhirském pensionu, otevřeném na Kasru el-Ainí sahají minimálně do roku 1947.⁵⁰ Majitelkami pensionu byla paní R. Haisová a její sestra paní Z. Michálková. Spolu s panem Haisem byli všichni milými společníky a vytrvalými průvodci po egyptských památkách, a to každému turistovi, který k nim do hotelu zavítal. Pension měl zajímavou halu, upravenou napůl do evropského a napůl do orientálního stylu, prostornou jídelnu a hernu. Na střeše hotelu se nacházela zahrada, ze které mohl návštěvník spatřit celé město i pyramidy. Povědomí o jejich pohostinství se šířilo mezi československými cestovateli do Egypta a každý turista mohl počítat s jejich pomocí. Penzion navštěvovali úředníci československého velvyslanectví, členové obchodních a průmyslových delegací i káhirští obyvatelé, mnoho československých úředníků, kteří pracovali na velvyslanectví, dokonce v hotelu bydlelo.⁵¹

Haisovi byli proslulí mezi našimi cestovateli a tak na ně vzpomíná ne jeden autor ve svém díle. Když se v roce 1931 vypravili do Egypta sochař V. Foit a přírodovědec J. Baum, dostalo se jim od Haisových vřelého přijetí. Strávili společně mnoho dní u egyptských památek a na výletech. V této době byl v Egyptě i významný československý egyptolog, profesor František Lexa a jeho žák, doktor Jiří Černý. I oni trávili velmi mnoho času u Haisů a nechyběli ani na večírcích, při kterých se setkávali s dalšími Čechoslováky. Další Čechoslovák, který u Haisů pobýval, byl český etnograf

⁴⁹ Zikmund, M., Hanzelka, J.: *Afrika snů a skutečností*, Praha 1955, str.106-108

⁵⁰ Zikmund, M., Hanzelka, J.: *Afrika snů a skutečností*, Praha 1955, str.128

⁵¹ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*, Praha 1948, s.231

Bohumil Holas a zmiňuje se ve své knize *Inšallah* o Haisových takto: „V Káhirske Garden City, zahradní čtvrti, jest dokonce český pension U Haisů. Rodina Haisů, usedla v Egyptě již 10 let, jest vlastně střediskem českého živlu v Káhyře a ochotně se ujímá všech krajanů, kteří-zvláště ti, kdož jsou neznalí řeči a poměrů-nalézají tu skutečný domov.“

Klub Lidice sídlil ve středu města v ulici Kasr en Nil. Byl založen roku 1943 na popud generála Ingra a měl velký význam pro československou komunitu i pro propagaci československého jména v Egyptě. Pořádaly se zde kurzy českého jazyka, přednášky i debatní večery. Byl zde založen i fond pro podporu Lidic, který zasílal peníze Společnosti pro vybudování Lidic.⁵² Slavil se zde například svátek osvobození od fašismu dne 8. května 1947 za účasti Čechoslováků a několika egyptských vysoce postavených úředníků, mezi nimi například Mahmuda bey Bassioniho, který toho času zastával funkci tajemníka královského egyptského vyslanectví v Praze a byl zrovna v té době v Egyptě.⁵³

2.3. Václav Zelenka

Václav Zelenka se narodil 11. února 1892 v malé vesnici u Jindřichova Hradce a zemřel 19. září 1979 v Pardubicích. Po maturitě se stal učitelem, brzy potom ale začal studovat chemii. Roku 1932 navštívil některé státy Orientu a na zpáteční cestě se zastavil v Egyptě. Tam také nějakou dobu pobýval a studoval egyptské nářečí arabštiny. V letech 1938- 1939 opět přijíždí do Egypta, aby zde připravil svůj česko – arabský slovník (první vydání 1938, druhé vydání 1947). Autor navštívil Egypt třikrát. O jeho druhé cestě se můžeme dočíst v knize Alláhovo království. Cílem jeho třetí cesty do Káhiry byl tisk česko-arabského slovníku. „*Nechtěl jsem napsati román. Je v něm mnoho fantasmie, ve které se utopí skutečnost. Neměl jsem také chuti sestavit reportáž.*

⁵² Místnosti klubu se skládaly z malé předsíně a šatny, dále z haly s divanem a křesly a malého sálu se stoly, v jehož popředí byl velký obraz prezidenta Edvarda Beneše a v pozadí hradčanské panorama. V koutě sálu stálo piano a radio s gramofonem. Ze sálu se vcházelo do baru a zároveň herny, kde stál kulečník. Klub měl okolo roku 1947 asi 100 členů a několik stálých návštěvníků, scházejících se ve středu a v sobotu večer k přátelským mítinkům. Klub měl svou vlastní knihovnu a čítárnu.

⁵³ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str. 234

*Je příliš suchá a vysaje všečen romantismus a veškeré kouzlo zážitků. Chci vypravovati, co jsem viděl, zažil i prostudoval.*⁵⁴

Délka návštěvy (prosinec 1946 až srpen 1948) a hlavně setrvání na jednom místě, tedy v Káhiře a jejím nejbližším okolí, se v knize jasně odráží. Každé z témat je probráno a popsáno do nejmenších detailů, z autorova vyprávění cítíme, že Káhiru a život v ní zná opravdu dokonale (ceny, časové údaje, zvyky, nákupy, doporučení hotelů i s přesnou lokací atd.). Jako ukázka nám může posloužit popis podnebí a rostlinstva: *„Ráno ukazuje náš teploměr 14-15°C, v poledne 20-22°C. V zahradách a parcích kvetou astry, řeřišnice, měsíčky, kateřinky a růže.*⁵⁵ Nebo popis centra Káhiry: *„Každé město má svůj střed, odkud se rozbíhají hlavní ulice a rozjíždějí dopravní prostředky. U Káhiry můžeme označiti za takový střed náměstí Ataba, kde je hlavní pošta a policejní i hasičská stanice. Odtud se rozjíždějí tramvaje na všechny strany: č. 3 k hlavnímu nádraží, č.19 k Azharu, č.15 do Gizeh, č.30 do Staré Káhiry, č.33 do Abbassieh, a mnoho jiných.*⁵⁶ Tyto někdy popisy jsou proloženy příběhy každodenního života a příběhy s místním obyvatelstvem, vzpomínkami na dřívější pobyt v Egyptě a představením několika přátel a spolupracovníků. Zelenka také píše o setkání s Čechy, kteří v Káhiře žijí. Zmiňuje střediska jejich společenského života, především Pension Garden City a Baťovy závody.

Autor však pouze nepopisuje, snaží se ve svých čtenářích probudit touhu po poznání Egypta, ale hlavně samotné Káhiry, to ostatně vidíme již v úvodu jeho cestopisu: *„Do Orientu, tedy i do Egypta se musí vstoupiti s otevřeným srdcem a duší, s velkou dávkou dobré vůle a nadšení. To vaši mysl naladí tak, že je schopna vnímati nejen hmotnou skutečnost, ale i jemné nitky historie a onen vzácný orientální pel, kterým je celá země prosycena. Nutno tedy Egyptu rozuměti. Ne každý, kdo byl v Káhiře, zná její kouzlo i její život, ne každý, kdo oficiálně navštívil pyramidy, dovede chápati jejich význam.*⁵⁷

⁵⁴ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str.5

⁵⁵ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str.5

⁵⁶ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str.5

⁵⁷ Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*. Praha 1948, str.6

3. Podíl československých a českých egyptologů na odkrývání egyptské minulosti

3.1. Zakladatelé

Egyptologie se začala rozvíjet v českých zemích od počátku 20. století, za zakladatele této vědy je považován bezesporu profesor **František Lexa**. (Příloha č. VI.) Bez jeho snahy a přičinění by pravděpodobně česká egyptologie vůbec nedosáhla takového věhlasu, který dnes na světě má.

František Lexa se narodil v Pardubicích dne 5. dubna 1876 v rodině právníka, vystudoval gymnázium v Praze⁵⁸, kam se rodina přestěhovala a od roku 1895 studoval na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity matematiku a fyziku. Velice se zajímal o filozofickou propedeutiku a psychologii, přes kterou se dostal k otázce původu a psychologie písma a tak se záhy dostal i ke studiu písma staroegyptského.⁵⁹ Po studiích působil od roku 1899 jako středoškolský profesor matematiky a fyziky, ale nadále se věnoval soukromému studiu egyptologie. V roce 1905 se k němu dostala osudová kniha, kterou byla mluvnice staré egyptštiny, jejímž autorem byl berlínský profesor Adolf Ermann. Dle Lexových vzpomínek ovládl brzy jazyk i písmo tak, že přeložil jednu kapitolu z *Knihy mrtvých*. Tento překlad se následně dostal do rukou významného profesora orientalistiky Rudolfa Dvořáka, který v Lexovi odhalil výjimečný talent a dopomohl mu k získání státního stipendia v Berlíně právě u Adolfa Ermanna, po tomto studiu se Lexa přesunul do Štarsburku, kde začal studovat démotštinu.⁶⁰

⁵⁸ Na gymnáziu v Praze se Lexa seznámil s Aloisem Jiráskem, který ho zde vyučoval dějepis a zeměpis. Dodnes je zachována jejich korespondence, kde se navzájem vyznávají z obdivu k dosaženým výsledkům na poli literárním i vědeckém.

⁵⁹ Mezi Lexovy profesory patřil na Karlo-Ferdinandově univerzitě i pozdější Československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk a mezi jeho spolužáky pozdější ministr školství Zdeněk Nejedlý.

⁶⁰ Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: *Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2*, Praha 1984, s.21-22

Po svém návratu do Prahy připravoval habilitační práci s názvem *O poměru ducha, duše a těla u Egyptanů Staré říše*, tuto práci však mohl uveřejnit až po skončení první světové války. V souvislosti s novým geografickým a politickým uspořádáním Evropy a zájmem Československa o Přední východ dostala na Karlově univerzitě prostor i orientalistika a František Lexa se v roce 1922 stal soukromým docentem egyptologie. Napsal několik knih, která byla svou vysokou kvalitou srovnatelná se zahraničními autory, jejichž státy měly mnohem delší tradici egyptologického bádání. Jednou z nejúspěšnějších knih Františka Lexy byla například kniha s názvem *Staroegyptské čarodějnictví*, která vyšla v několika vydáních, dokonce bylo přeloženo i do francouzského jazyka.⁶¹ Tato kniha dodnes patří k základním dílům ve svém oboru a v jistém slova smyslu představuje vyvrcholení tohoto okruhu Lexových zájmů, který ho vlastně přivedl k egyptologii, v dalších letech se Lexa k problematice egyptského náboženství vracel jen zřídka.⁶²

Ve druhé polovině dvacátých let se postavení československé egyptologie ještě více upevnilo, neboť se Lexovi v roce 1925 podařilo založit egyptologický seminář na Filozofické fakultě, kde se poprvé mohli hromadně setkávat zájemci o starověký Egypt. Jedním z jeho prvních studentů byl i Jaroslav Černý.⁶³ Veškerá dosavadní práce Františka Lexy směřovala ke splnění jeho vědeckého cíle, který si vytyčil, a sice k napsání co nejuplněnější mluvnice démotštiny. První díl monumentální *Grammaire démotique* vyšel v roce 1938 a o dva roky později vyšel díl druh, vydání dalších svazků přerušila 2. světová válka, a v důsledku toho zapadly bez povšimnutí mezinárodní odborné veřejnosti i předešlé dva díly.⁶⁴ Po okupaci se Lexa vrátil zpět ke své práci, obnovil činnost egyptologického semináře a od roku 1948 se egyptologie stala plnoprávným oborem, začleněná do rámce nově vytvořené katedry filologie a dějin Předního

⁶¹ Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011, s.19

⁶² Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: *Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2*, Praha 1984, s.25

⁶³ Macková-Jůnová, A.: *František Lexa (1896 – 1960)* In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.15

⁶⁴ Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: *Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2*, Praha 1984, s.27

a Středního východu na filozofické fakultě UK.⁶⁵ Dokonce se Lexovi v roce 1947 podařilo vydat třetí díl mluvnice démotštiny, od této doby vycházely stále další a další Lexovy edice, které byly roku 1951 uzavřeny dvěma svazky posledního, sedmého dílu. Toto výjimečné a ojedinělé dílo, o rozsahu více než 1200 stran, bylo výsledkem mimořádného téměř čtyřicetiletého úsilí Františka Lexy. Za toto dílu se mu dostalo mnohých ocenění, byl také jako jeden z prvních vědců jmenován členem Československé akademie věd. V roce 1956 přispěl ještě Lexa k rozvoji jím založeného oboru. Jako člen čs. kulturní delegace se podílel na navázání vzájemných styků mezi Československem a egyptskou republikou. Po této návštěvě Egypta spolu se Zbyňkem Žábou zkoumali možnost vytvoření československého vědeckého ústavu zaměřeného na zkoumání starověkého i novodobého Egypta. Toto úsilí se naplnilo na podzim roku 1958, kdy došlo ke zřízení Československého Egyptologického ústavu Univerzity Karlovy, jehož prvním ředitelem byl ustanoven právě František Lexa. (Československý egyptologický ústav viz kapitola 3.2.) František Lexa, zakladatel československé egyptologie, navštívil za svůj život Egypt celkem třikrát, naposledy v roce 1959, zahájení československých archeologických výzkumů v Egyptě se již bohužel nedočkal, zemřel dne 13. února 1960.⁶⁶

Druhým významným představitelem české egyptologie byl Lexův nejnadanější žák **Jaroslav Černý**. Narodil se 22. srpna 1898 v Plzni v rodině státního úředníka Antonína Černého a jeho manželky Anny. Po ukončení obecné školy nastoupil v roce 1909 na gymnázium, které ukončil s vyznamenáním v roce 1917. Již v průběhu studia na gymnáziu se u něj projevil zájem o starověké dějiny a dojížděl do berlínské knihovny. Po maturitě se seznámil s Františkem Lexou a zahájil studium na Filozofické fakultě v Praze, kde vystudoval pod vedením Bedřicha Hrozného a Františka Lexy klasickou filologii a egyptologii.⁶⁷ Tématem Černého doktorské práce byl *Život dělníků thébské nekropole v Nové říši*. Toto téma ho zavedlo do Egyptského muzea v Turíně, kde hledal prameny pro svou práci. Muzeum v Turíně provádělo několik

⁶⁵ Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2, Praha 1984, s.33

⁶⁶ Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2, Praha 1984, s.35

⁶⁷ Onderka, P.: *Jaroslav Černý*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.16

vykopávek v oblasti Dér el-Medíny a během svých návštěv se zde Černý seznámil s mnohými egyptology. Po studiích se přihlásil do konkurzu pro Francouzský ústav orientální archeologie v Káhiře⁶⁸, který hledal spolupracovníky pro rozsáhlý výzkum sídliště staroegyptských řemeslníků v Dér el-Medíně. Černý získal v roce 1925 díky svým znalostem místo epigrafa a brzy po přijetí se proslavil edicemi hieratických textů na ostrakách, na kterých pracoval v letech 1928 - 1933.^{69 70}

Jaroslav Černý se postupně vypracoval na největšího světového znalce hieratiky a novoegyptštiny. V roce 1927 Černý publikoval studii o kultu krále Amenhotepa I. mezi řemeslníky v Dér el-Medíně, která byla o dva roky později přijata jako habilitační spis, a stal se tak soukromým docentem egyptologie na Filozofické fakultě v Praze. Druhá světová válka zastihla Lexu v Paříži, když se znovu chystal odcestovat s francouzskou archeologickou expedicí. Ihned chtěl vstoupit do řad francouzské cizinecké legie, byl však odmítnut pro krátkozrakost. Nakonec znovu odjel do Egypta, kde se zúčastnil další sezony vykopávek v Dér el-Medíně. Od roku 1940 pracoval jako zvláštní člen českého velvyslanectví v Káhiře. V průběhu války sesbíral staroříšské nápisy v oblasti centrální Sakkáry, sestavoval korpus raně dynastických nápisů a z lexikografických důvodů se věnoval koptyštině.⁷¹ Shromažďoval také materiály pro svou gramatiku novoegyptštiny. V roce 1943 byl přeložen z velvyslanectví v Káhiře do Londýna, což mu umožnilo intenzivně pracovat se svým dlouholetým přítelem **Alainem Gardinerem**.⁷²

Po návratu do Československa po druhé světové válce začal opět přednášet na univerzitě, Lexa navrhl, aby mu byl udělen titul profesora, ale jeho návrh byl zamítnut ministerstvem školství. Profesorskou pozici Černému

⁶⁸ Institut français d'archéologie orientale au Cairo

⁶⁹ Úlomky vápence s poznámkami různého druhu starých Egyptanů

⁷⁰ Růžová, J.: *Písař Místa pravdy : biografie egyptologa Jaroslava Černého*. Praha 2010

⁷¹ Onderka, P.: *Jaroslav Černý*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.16

⁷² Alan Gardiner (29. březen 1879 – 19. prosince 1963) byl jedním z předních britských egyptologů 20. století. Jeho nejslavnějším dílem je *Egyptská gramatika*, která vyšla ve třech edicích a zahrnuje seznam všech hieroglyfických textů z období Střední říše. Je to jedna z nejdůkladnějších a nejpřesnějších učebnic egyptské gramatiky, která kdy byla publikována.

nabídla v roce 1947 University College v Londýně, kterou byl nucen přijmout, a opustit tak Československo. Další politický vývoj v Československu měl neblahý dopad i na světově proslulého egyptologa, byl zbaven československého občanství, členství v akademii věd a možnosti navštěvovat rodinu, přátele a kolegy. Přes tento těžký úděl se mu stále dařilo na poli pracovním, začal přednášet na Queen's College v Oxfordu, kde působil od roku 1951 až do svého odchodu do penze v roce 1965. V první polovině šedesátých let se Černý aktivně účastnil záchranné akce na záchranu památek UNESCO v oblasti Núbie, v jejímž rámci kopíroval texty z núbijských chrámů, a druhé polovině šedesátých let se podílel na dokumentaci hieratických graffit na thébské nekropoli.⁷³ I z Velké Británie měl však velký vliv na československou egyptologii, kdy vedle mnoha zásadních doporučení při vzniku Československého egyptologického ústavu odkázal svou egyptologickou knihovnu, která byla ve své době považována za bezesporu za nejrozsáhlejší soukromou egyptologickou knihovnu na světě, pražskému egyptologickému ústavu.⁷⁴ V posledních letech života Černý hostoval na Pensylvánské univerzitě a Tübingenské univerzitě. Jaroslav Černý zemřel v Oxfordu 29. května 1970.⁷⁵

Třetím velice významným egyptologem, bez něhož by česká egyptologie postrádala historickou oporu, je **Zbyněk Žába**. Profesor Zbyněk Žába se narodil dne 19. června 1917 v Doubravících u Dvora Králové do učitelské rodiny. Střední školu začal studovat v roce 1930 na Rašínově gymnáziu v Hradci Králové, kam se s rodinou přestěhoval. Již v této době se zabýval řečtinou a latinou a vynikal jako mimořádný jazykový talent. Po maturitě v roce 1938 se zapsal na Filozofickou fakultu v Praze, kde studoval francouzštinu, angličtinu a srovnávací jazykopis a současně se účastnil přednášek a proseminářů z francouzštiny, angličtiny, španělštiny a sanskrtu.⁷⁶ Milan Hlinomaz, kapitán lodi, na které se v rámci záchranné akce UNESCO plavili naši egyptologové, později citoval názor prof. Zbyněk Žáby na jazykovou vybavenost zájemců o egyptologii: „*Kdo má nadání nejen pro moderní jazyky, v nichž je publikována většina literatury, tedy němčinu, francouzštinu a angličtinu, ale musí se seriózně zabývat*

⁷³ Onderka, P.: *Jaroslav Černý*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.17

⁷⁴ Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011, s.22

⁷⁵ Onderka, P.: *Jaroslav Černý*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.17

⁷⁶ Macková-Jůnová, A.: *Zbyněk Žába* In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.18

*i latinou a řečtinou. Z dalších jazyků je nezbytná arabština. Ale to není všechno. Kromě historických stadií egyptštiny je třeba zvládnout i úskalí písma hieroglyfického, hieratického, démotického a koptského.*⁷⁷

Vysokoškolská studia jazyků musel naneštěstí Zbyněk Žába přerušit v důsledku okupace a po okupaci se rozhodl zapsat si egyptologii jako svůj hlavní obor, ke kterému měl díky předchozímu studiu ty nejlepší jazykové předpoklady. Účastnil se seminářů pod vedením prof. Lexy a navštěvoval soukromé hodiny hieratiky docenta Jaroslava Černého, které Z. Žábu mimořádně ovlivnily.⁷⁸ Od roku 1947 působil jako výpomocný asistent egyptologického semináře. V roce 1949 obhájil svou disertační práci *Les Maximes de Ptahhotep, Texte, Traduction Commentaire*. O pět let později byl jmenován docentem egyptologie.⁷⁹

V roce 1956 se společně s profesorem Lexou zúčastnil československé kulturní delegace a v jejím rámci navrhl zřízení československého egyptologického ústavu, který byl nakonec zřízen v roce 1958 v Praze a v roce 1959 v Káhiře (Československý egyptologický ústav viz kapitola 3.2.). V tomto roce byl Zbyněk Žába jmenován profesorem pro obor egyptologie na Filozofické fakultě Karlovy univerzity.⁸⁰

3.2. Československý egyptologický ústav a záchranná akce UNESCO

Československý egyptologický ústav Univerzity Karlovy vznikl v roce 1958 v Praze a k otevření jeho pracoviště v Káhiře došlo o rok později, tedy v roce 1959. Toto období se stalo významným mezníkem pro další vývoj naší egyptologie, neboť Českoslovenští egyptologové měli od této chvíle možnost provádět výzkumné práce přímo v Egyptě a rozsáhle se zapojit do široké mezinárodní egyptologické spolupráce.⁸¹ Od otevření Československého egyptologického úřadu pracují čeští egyptologové na desítkách lokalit, za tu dobu na svém kontě nashromáždili řadu objevů.

⁷⁷ Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011, s.23

⁷⁸ Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011, s.25

⁷⁹ Macková-Jůnová, A.: *Zbyněk Žába*, In.: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.18

⁸⁰ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19

⁸¹ Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011, s.25

Úspěch archeologů dělal a i nadále dělá Česku v zemi dobré jméno, a to je důležité i pro obchodní vztahy.⁸²

O možnostech vzniku Československého egyptologického ústavu se uvažovalo od roku 1956. Otcem této myšlenky byl profesor Zbyněk Žába, jehož podnětem byla účast na československé kulturní delegaci v Egyptě koncem května a v červnu 1956, kde se snažil při této příležitosti zajistit jak spolupráci s egyptskými vědci, tak i možnosti pro dlouhodobější přímou práci se staroegyptskými památkami pro sebe a pro své žáky. Profesor Z. Žába jednal s význačnými egyptskými egyptology o možnostech co nejširší spolupráce a s ředitelem památkové služby Amerem a také s inspektorem památkové služby Labíbem Habašim o praktických otázkách umožňujících tuto činnost. Předběžně byla dohodnuta účast československých egyptologů na vědeckých úkolech Dokumentačního střediska v Káhiře a výměnná profesura egyptologie s alexandrijskou univerzitou a výměnné pobyty.⁸³

V rámci spolupráce se uvažovalo se i o společných výkopech v deltě, jejichž poloviční náklady měla hradit egyptská strana. Po návratu do Prahy podal profesor Zbyněk Žába na Ministerstvo školství a kultury návrh nejen na egyptologickou spolupráci, ale i na zřízení stálého egyptologického pracoviště v Káhiře.⁸⁴ Sám k tomuto kroku řekl: *„Po zralém uvážení a s plným souhlasem akademika Františka Lexy jsem v posledním bodě svých připomínek ke konkrétní náplni prvního roku československé kulturní dohody s Egyptem navrhl zřízení československého egyptologického ústavu v Káhiře. Vycházel jsem tedy z potřeb naší egyptologie, která za nynějšího stavu bádání v tomto oboru nezbytně nutně potřebuje přímý styk a spolupráci s Egyptem, nemá-li zůstat daleko pozadu za světovým průměrem nyní, kdy dosavadní způsoby práce na základě*

⁸² Oficiální internetové stránky Hospodářských novin, článek dostupný z :

<http://zpravy.ihned.cz/c1-23868290-cesti-egyptologove-patraji-po-pamatkach-uz-pul-stoleti> [1.5.2013]

⁸³ Verner, M.: *Odkaz Františka Lexy a současná československá egyptologie*, In: Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2, Praha 1984, s.91

⁸⁴ Macková-Júnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: Objevování země na Nilu, Praha 2008, s.19

nepřímého materiálu, náhodně publikovaného, nepostačují už k řešení dnešních úkolů. ⁸⁵

Teprve po útoku na Egypt, kdy byla omezena činnost francouzského egyptologického ústavu a kdy byly zastaveny expedice Velké Británie, se MŠK začalo z podnětu profesora Žáby znovu zabývat možností vědeckého pronikání do Egypta. V lednu a v únoru 1957 už byl profesor Zbyněk Žába rozhodnut neponechat nic náhodě a své návrhy, společně s průvodními listy, ve kterých upozorňoval na dosah svého návrhu a na nutnost rychlého vyřízení, poslal též prezidentovi Zápotockému a náměstkovi předsedy vlády Václavu Kopeckému. Za návrh se postavil jak prezident, náměstek předsedy vlády, tak i rektor Univerzity Karlovy doktor Kahuda a po předběžném příznivém vyjádření MŠK začala dlouhá schvalovací procedura. Celá akce byla velmi složitá, neboť v připomínkovém řízení se vyjadřovala Akademie věd, Orientální ústav, katedra, děkanát, rektorát. Většinou se jednalo o připomínky týkající se rozsahu zaměření ústavu, neboť první plány počítaly jen se zpracováním staroegyptských památek, ale Orientální ústav viděl v takovémto pracovišti příležitost spíše pro interdisciplinární práci, kde by své místo našli i arabisté, lingvisté či folkloristé. ⁸⁶

Po náležitých úpravách a po schválení rektorátem byl návrh v září 1957 postoupen kolegiu ministra školství. V tomto návrhu už byl rozpracován i návrh finančních nákladů, který profesor Z. Žába připravoval přímo na místě. Mnoho důležitých informací získal na čsl. velvyslanectví a od vedoucího egyptského egyptologa profesora Selima Hasana. Jednalo se o nájem budovy, provoz archeologických prací, auta, platby členům expedice atd. Další zásadní věcí byl příslib profesora Hasana, že se profesor Žába může od ledna 1958 účastnit prací Egyptského egyptologického ústavu na dokumentování egyptských starověkých památek. Po schválení vzniku egyptologického ústavu v Praze a v Káhiře bylo nutno zajistit i kladné vyřízení ze strany egyptské a tohoto úkolu se profesor Zbyněk Žába ujal

⁸⁵ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19

⁸⁶ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19

sám. Přijal na dva roky místo profesora na Vysoké škole jazyků v Káhiře, aby svou osobní přímluvou urychlil jednání a navíc se mu tak naskytl jedinečná příležitost ke studiu památek v muzeích i metod práce na archeologických vykopávkách zahraničních kolegů.⁸⁷

Československý egyptologický ústav v Praze byl zřízen dne 1. října 1958 na základě usnesení vlády ČSR a jeho prvním ředitelem se stal prof. František Lexa. Československý egyptologický ústav v Káhiře vznikl dne 20. května 1959. Do Káhiry odjela delegace Univerzity Karlovy vedená děkanem prof. Dolanským, členy byli akademik Lexa a profesor Žába. Delegace během svého pobytu vykonala řadu oficiálních návštěv u vládních i vědeckých představitelů Egypta a dne 20. května na slavnostní recepci na velvyslanectví ohlásil čsl. velvyslanec doktor **Arnošt Karpíšek**⁸⁸ založení Československého egyptologického ústavu v Káhiře. Recepce se zúčastnili zástupci egyptské vlády, většina egyptských a mnoho zahraničních egyptologů, kteří zastupovali všechny hlavní vědecké zahraniční egyptologické instituce té doby.⁸⁹ V projevu velvyslance bylo slíbeno zahájení prací v Egyptě už v zimě na přelomu let 1959/1960 a díky obětavé práci profesora Žáby byla již od 1. ledna 1959 najata budova, která se na dlouhou dobu stala střediskem československých egyptologů v Káhiře.⁹⁰

Organizační řád ústavu plně vypovídá o jeho uspořádání. Vznikl přeměnou egyptologického semináře v egyptologický ústav při filozofické fakultě, a stal se tak součástí U K. Veškerou činnost ústavu řídil jeho ředitel, tedy profesor František Lexa, který byl odpovědný děkanovi filozofické fakulty. Ústav měl 6 míst vlastních a dále k němu byli přiděleni vědečtí pracovníci oboru egyptologie a arabistiky, jako například

⁸⁷ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19

⁸⁸ Předpis č. 49/1958 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Dohodě o kulturní spolupráci mezi Československou republikou a Egyptskou republikou Oficiální internetové stránky, dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1958-49> [25.1.2012]

⁸⁹ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19

⁹⁰ Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19-20

jeho druhý ředitel prof. Z. Žába, z katedry věd Asie a Afriky. Vedoucím orgánem vědecké práce byla ústavní rada, která měla 4–7 členů. Jmenoval je rektor UK na návrh ředitele ústavu. Vnitřně byl členěn na pracoviště v Praze, pracoviště v Káhiře, knihovny obou částí ústavu, technickou a fotografickou laboratoř v Káhiře a administrativní kancelář. Ústav byl od svého počátku rozdělen na oddělení egyptologické a oddělení arabistické. Obě tato vědecká centra se vzájemně velmi dobře doplňovala, v podstatě šlo jen o dělítka časové, neboť egyptologie jako vědní obor představovala a stále představuje disciplínu slučující celou řadu vědních oborů.⁹¹

Hned z počátku založení Československého egyptologického ústavu před ním stál nelehký vědecký úkol. V této době totiž začínala mezinárodní akce UNESCO v Núbii na záchranu památek, které ohrožovala voda nově vybudované Vysoké přehrady v Asuánu a vláda rozhodla, že se na ní bude podílet i Československo, skrze egyptologický ústav v Káhiře. Rozhodnutí o vzniku Čs. egyptologického ústavu tak nemohlo přijít v příhodnější dobu, než právě v období, kdy porevoluční Egypt procházel ve 2. polovině padesátých let bouřlivým rozvojem. Svou pozornost tak obracel na rozvoj industrializace, zvýšení zemědělské výroby a pozvednutí celkové životní úrovně v zemi.⁹²

V rámci velkorysých projektů rozvoje přijala egyptská vláda postavit u Asuánu novou, tzv. Vysokou přehradu a vytvořit tak mohutný zdroj elektrické energie, která byla zapotřebí právě při realizaci industrializačních plánů. Souběžně měla vzniknout obrovská zásobárna vody, jejímž prostřednictvím by bylo možné ovlivňovat výkyvy objemu vody v Nilu a jejich důsledky pro život obyvatel země.⁹³ Protože akce měla být rozsáhlá a rychle odvedená, obrátila se egyptská vláda v roce 1959 na organizaci UNESCO s žádostí o pomoc při záchraně kulturního dědictví lidstva, které se dochovalo v Núbii na území, a které mělo být brzy zaplaveno. UNESCO proto

⁹¹ Macková-Júnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19-20

⁹² Macková-Júnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008, s.19-20

⁹³ Verner, M.: *Objevování starého Egypta - výzkum Československého a Českého egyptologického ústavu v letech 1958 až 2008*. Praha 2008.

vyhlásilo mezinárodní akci na záchranu památek Núbie a Československo bylo jednou z prvních zemí, které se k akci připojily, díky nově založenému Československému egyptologickému ústavu.⁹⁴

Při rozdělování úkolů přihlížely egyptské úřady značnou měrou k tomu, že ředitelem Čs. egyptologického ústavu byl tou dobou profesor Žába, uznávaný pro své znalosti hlavně v oblasti egyptské filologie. Díky tomu měla naše expedice za hlavní úkol prozkoumání epigrafických památek zhruba jedné třetiny nilského údolí Dolní Núbie. Výsledky tohoto výzkumu byly velmi bohaté, podařilo se objevit a zdokumentovat 243 skalních nápisů z protodynastické až římské doby (časové rozpětí zhruba tři a půl tisíc let), historicky nejceněnější jsou pak nápisy na skalních stélách a nápisy nalezené na Jižní koncesi v okolí Koroska. Dále vědci objevili na pět tisíc skalních kreseb. Výsledkem expedice v rámci záchranné akce UNESCO bylo především shromáždění rozsáhlé vědecké dokumentace památek, k jejichž prozkoumání a vědeckému zpracování se Československo zavázalo.⁹⁵

Pod vedením prof. Žáby začala expedice ústavu pracovat na dvou koncesích v Núbii. V rámci založení i egyptského pracoviště získal ústav také archeologickou koncesi na pyramidovém poli v Abúsíru u Káhiry. Zde se soustředil v letech 1960-74 hlavní výzkum na Ptahšepesovu mastabu, která je jednou z nejvýznamnějších soukromých architektur z období Staré říše.⁹⁶

3.3. Následovníci profesora Zbyňka Žáby - Miroslav Verner, Břetislav Vachala, Ladislav Bareš, Miroslav Bárta a Jaromír Krejčí

Díky dvěma kilometrům čtverečním na pyramidovém poli v Abúsíru, které získala v sedmdesátých letech československá egyptologie od Egyptské památkové správy a díky obrovské péli našich egyptologů, se mohla tato věda rozvinout do mezinárodních

⁹⁴ Verner, M.: *Objevování starého Egypta 1958-1988*, Praha 1990, s. 9

⁹⁵ Verner, M.: *Objevování starého Egypta 1958-1988*, Praha 1990, s. 10

⁹⁶ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: *Bulletin Opus Arabicum* 2010, č. 1 ze 20.11., str.10

měřitek a stát se tak jednou z nejuznávanějších věd, která již přes padesát let hlásá dobré jméno České republiky do celého světa.

Všechny výzkumné projekty se postupně započaly na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Z počátku nebyl výzkum pro československé egyptology vůbec jednoduchý, zvláště v jižním Abúsíru docházelo stále k upravování hranice, v tom smyslu, kam až egyptologové smějí provádět svůj výzkum. Severní hranice byla pevně určená ihned od samotného získání koncese, ale k přesnému stanovení problémové jižní hranice došlo až na přelomu osmdesátých a devadesátých let. Na vykopávkách v Egyptě se od roku 1964 podílel náš současný nejvýznamnější egyptolog **Miroslav Verner**⁹⁷, svou egyptologickou kariéru komentuje následovně: *„Nejsem typ, který už od gymnaziálních let věděl, že chce studovat egyptologii a bude se věnovat složeným předlozkám v egyptštině. A že egyptologie bude mým osudem. Bylo to jinak. Na jedné straně jsem jako každý kluk hltal cestopisy a byl obdivovatelem cestovatelů, jako byli Emil Holub a také Hanzelka a Zikmund. Četl jsem vše, co bylo v padesátých letech dostupné. K tomu mě zajímala obecná historie, i když mne postupem času začal více zajímat Orient, Přední východ a samozřejmě i jazyky. Svoji roli určitě sehrála i věřící rodina a události spjaté s Biblií. Vlastně většina prvních egyptologů přišla do Egypta právě proto, že hledali historická místa exodu ve snaze potvrdit slova z Bible.“*⁹⁸ (Příloha č. VII.)

Protože Miroslavu Vernerovi nebylo komunistickým režimem dovoleno nastoupit na vysokou školu, pracoval jako dělník na pile, aby si vylepšil svůj “kádrový“ profil. V roce 1960 tak mohl nastoupit na Karlovu Univerzitu ke studiu egyptologie a prehistorie na Filozofické fakultě. V roce 1964 se poprvé dostal do Egypta v rámci záchranné akce UNESCO. V současné době je člen řídicího výboru Mezinárodní asociace egyptologů, čestný člen Německého archeologického ústavu v Berlíně a Káhiře, člen korespondent Rakouského archeologického ústavu, člen Komise UNESCO pro Muzeum Núbie v Asuánu a Muzeum egyptské civilizace v Káhiře. Mezi jeho hlavní oblast zájmu spadají dějiny a archeologie Egypta v období třetího

⁹⁷ Miroslav Verner se narodil v roce 1941 v Brně

⁹⁸ Boněk, J.: *Miroslav Verner: Můj život s Egyptem*, Praha 2011, s. 32

tisíciletí před naším letopočtem. Specializuje se především na archeologii doby stavitelů pyramid.⁹⁹

V roce 1975 se k Miroslavu Vernerovi připojili další dva významní představitelé současné české egyptologie: **Břetislav Vachala** a **Ladislav Bareš**. Oba dva v tomto roce ukončili studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ještě pod vedením profesora Zbyňka Žáby. Břetislav Vachala se narodil v roce 1952 v Jaroměři. Jeho hlavním předmětem zájmu jsou egyptské dějiny třetího a druhého tisíciletí před naším letopočtem, filologie, paleografie a literatura, dále také zpracovává staroegyptské památky z českých sbírek a muzeí. Věnuje se překládání a vydávání staroegyptských literárních děl. Účastní se mezinárodních egyptologických a archeologických konferencí a seminářů a v letech 1993-1997 působil jako velvyslanec České republiky v Egyptské arabské republice a Súdánu. V období let 2000-2005 byl ředitelem Českého egyptologického ústavu UK.¹⁰⁰

Ladislav Bareš¹⁰¹ od svého prvního působení na egyptských vykopávkách v roce 1975 prováděl precizně výzkum šachtových hrobů, přestože nevystudoval archeologii, ale egyptologii a arabistiku.¹⁰² Ve vědecké práci se zaměřuje především na otázky egyptské archeologie a dějin prvního tisíciletí před naším letopočtem, dlouhodobě se podílí na výzkumu pohřebiště velkých šachtových hrobek v Abúsíru z doby těsně před polovinou prvního tisíciletí před naším letopočtem. Zabývá se i otázkami vývoje staroegyptského náboženství a dějinami egyptologického bádání u nás. Při výuce oboru egyptologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy se podílí na přednáškách a seminářích egyptského jazyka, dějin, archeologie a náboženství. Je členem The Egypt Exploration Society (Londýn), The International Association of Egyptologists, České orientalistické společnosti a Společnosti česko-arabské. V letech 2006-2012 byl ředitelem Českého egyptologického ústavu.¹⁰³

⁹⁹ Boněk, J.: *Miroslav Verner: Můj život s Egyptem*, Praha 2011, s. 32

¹⁰⁰ Oficiální internetové stránky Českého egyptologického ústavu, dostupné z: <http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=doc:Vachala&lang=cs> [6.3.2013]

¹⁰¹ Ladislav Bareš se narodil v roce 1952 v Plzni

¹⁰² Boněk, J.: *Miroslav Verner: Můj život s Egyptem*, Praha 2011, s. 207

¹⁰³ Oficiální internetové stránky Českého egyptologického ústavu, dostupné z: <http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=doc:Bares&lang=cs&> [9.3.2013]

V jižním Abúsíru se práce rozeběhly až v polovině devadesátých let. Tyto práce postupně profesor Verner předal dalšímu talentovanému absolventovi **Miroslavu Bártovi**.¹⁰⁴ Vystudoval egyptologii, pravěkou a raně středověkou archeologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Mezi hlavní oblasti jeho vědeckého zájmu patří archeologie a historie třetího a druhého tisíciletí před naším letopočtem. Intenzivně se zabývá vztahem člověka a krajiny ve starověku, vývojem a kolapsem komplexních společností, koordinuje interdisciplinární výzkumy Českého egyptologického ústavu a zabývá se též archeologickým a kulturně-historickým pozadím Starého Zákona. V roce 2009 začal s archeologickými výzkumy i v Súdánu. Kromě archeologické činnosti v Egyptě (od roku 1991) vedl první detailní satelitní mapování pyramidových polí provedené v letech 2002–2003, od roku 2003 vede výzkumy v egyptské Západní poušti. V letech 2003–2004 působil jako profesor egyptologie na University of Pennsylvania. Profesor Miroslav Bárta je členem Mezinárodní egyptologické asociace, členem správní rady Aigyptos Foundation, Bratislava a členem redakční rady časopisu Památky Archeologické. Od roku 2013 je ředitelem Českého egyptologického ústavu a ředitelem koncese pro výzkum v Egyptě.¹⁰⁵

Jaromír Krejčí se na egyptských vykopávkách podílí od devadesátých let dvacátého století. V rámci výzkumu lokality Abúsír dostal na starost záchranu a rekonstrukční práce na mastabě vezíra Ptahšepsese.¹⁰⁶

V současnosti jsou Čeští egyptologové slavní a mezinárodně respektovaní. Jsou daleko uznávanější, než si jsou ochotni připustit. Jsou také zváni ke konzultacím při zásadních vědeckých projektech v Egyptě. Především však patří mezi stovkami zahraničních expedic v Egyptě mezi tučet vyvolených ústavů, které mají souhlas k samostatným archeologickým vykopávkám. (Příloha č. VIII.)

¹⁰⁴ Miroslav Bárta se narodil v roce 1969 v Praze

¹⁰⁵ Boněk, J.: *Miroslav Verner: Můj život s Egyptem*, Praha 2011, s. 207

¹⁰⁶ Zpočátku byly hlavním úkolem Jaromíra Krejčího hlavně rekonstrukční práce, které byly zcela zanedbané při výzkumu mastaby v době, kdy výzkum vedl profesor Z. Žába. Tehdy se archeologický výzkum prováděl dost invazivně. Po smrti profesora Žáby v sedmdesátých letech došlo téměř ke zrušení Československého egyptologického ústavu a mastaba začala chátrat. Jaromír Krejčí se dostal k mastabě až po mnoha letech a závěrečnou monografii vydal až mnoho let po ukončených výzkumech.

4. Československo a Násirův Egypt

V lednu 1952 vypukly v Káhiře nepokoje proti britské vojenské přítomnosti. 23. července 1952 došlo k převratu, kdy převzali moc tzv. "svobodní důstojníci". Vůdčími postavami převratu byl generál **Muhammad Nagíb** a plukovník **Gamál Abd an-Násir**. Král Farúk 23. července 1952 odstoupil ve prospěch svého syna Fuada II., kterého však s sebou odvezl do exilu do Itálie a o rok později byla 18. červen 1953 vyhlášena Egyptská arabská republika. Po vyhlášení republiky se na krátkou dobu stal prezidentem Muhammad Nagíb (1901 - 1984), kterého v listopadu 1954 nahradil plukovník Gamál Násir (1918 – 1970) s diktátorskými pravomocemi. Období vlády egyptského prezidenta **Gamála Abd an-Násira** (1952/4-1970) je jedním z nejkontroverznějších období egyptské moderní historie vůbec. Nejenže zásadně ovlivnil arabské nacionalistické smýšlení, ale velice významně zasáhl do dějin Blízkého východu a zanechal tak po sobě v historii nesmazatelnou stopu.¹⁰⁷ Profesor Jan Kumpera k tomu aktu říká, že „*se poprvé v Egyptě dostaly k moci děti egyptských felláhů, moci se chopili ti generálové, kteří nestudovali v zahraničí, a tato nacionální revoluce byla poprvé vedena tzv. zdola.*“¹⁰⁸ Československo-egyptské vztahy vypadaly v období jeho vlády následovně.

Jako projev československé podpory Egyptu došlo k uzavření několika dohod. První československo-egyptská dohoda byla dojednána a uzavřena 14. února 1955 mezi egyptskou stranou a Ministerstvem zahraničního obchodu ČSR a počítala s vývozem vojenského materiálu do Egypta. Ve chvíli, kdy se v Káhiře v dubnu 1954 otvírala československá obchodní výstava, byla na světě další československo-egyptská dohoda o výměně zbraní za bavlnu.¹⁰⁹ Na základě třetí dohody ze dne 12. září 1955 a rozhodnutí politického byra ÚV KSČ z 10. října 1955 došlo k rozsáhlým dodávkám vojenské techniky do Egypta. Tímto aktem započala československá vojensko-technická pomoc Egyptu ve velkém měřítku. Československo se stalo výhradním dodavatelem zbraní pro režim prezidenta Násira. Zbraně Egyptě dostávali

¹⁰⁷ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

¹⁰⁸ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁰⁹ Wanner, J.: *Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha 2006, s. 137.

na výhodný dlouhodobý úvěr, s tím, že 25 % objemu obchodu bylo poté zapláceno valutami, zbytek se pak vyplatil v naturáliích, konkrétně surovinami a potravinami – hlavně bavlnou, fosfáty a rýží. Přímou v ČSR působila egyptská delegace, která předkládala své návrhy a požadavky Ministerstvu zahraničního obchodu ČSR, které je následně konzultovalo s dalšími příslušnými resorty.¹¹⁰

Aby měl Egypt finance, znárodnil v červnu 1956 Suezský průplav, kde měl doposud zásadní vliv britsko-francouzský kapitál. To vyvolalo francouzsko-britsko-izraelskou intervenci. Československá vláda usilovala v době suezské krize o účast na Londýnské konferenci, konané v srpnu 1956, neboť argumentovalo tím, že: „*Československo, které vzniklo po rozpadnutí Rakousko-uherské monarchie, jež byla účastníkem Cařihradské konference v roce 1888, je též jedním z uživatelů Suezského průplavu.*“ Tato žádost však byla neúspěšná a Československo nebylo na konferenci přizváno. Svou podporu Egyptu ale nakonec dokázalo vyjádřit v několika prohlášeních a v odsouzení Francie, Británie a Izraele.¹¹¹

V Egyptě v době suezské krize působilo v prosinci roku 1956 127 československých vojenských instruktorů. Pro případ bojových operací měli pokyn odmítnout přemístění do blízkosti bojů a přísný zákaz účastnit se v přímém boji.¹¹² Násirovský Egypt se po suezské válce a krizi výrazněji orientoval na Sovětský svaz, profesor Jan Kumpera říká, že „*Západ se otočil k Egyptu zády a Egypt neměl tudíž na výběr a otevřel se Sovětskému svazu, přestože Egyptská komunistická strana¹¹³ byla paradoxně*

¹¹⁰ Wanner, J.: *Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha 2006, s. 158.

¹¹¹ Zídek, P.: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. Praha 2009, str. 60.

¹¹² Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, In: *Bulletin Opus Arabicum* 2010, č. 1 ze 20.11., str. 8.

¹¹³ Egyptská komunistická strana, která bojuje proti tomuto režimu, je aktivní, i když je zahrnuta do tvrdé ilegality. Byla založena v roce 1922, ale o dva roky později již nebyla legální. V roce 1965 pod nátlakem presidenta Nasira byla rozpuštěna a integrována do Násirovy strany Socialistické unie. V roce 1975 byla znovu založena ze strany těch členů, kteří nesouhlasili s rozpuštěním. Má hluboké kořeny v řadách pracujících, bojuje proti sociální křivdě, proti monopolu politické moci parazitního kapitalismu velké buržoazie, proti korupci, za demokratickou a sociálně spravedlivou společnost a nezávislost země. Kromě Egyptské komunistické strany existuje dnes i komunistická platforma v rámci legální Národní unionistické pokrokové strany. Lidového povstání se od 25. ledna komunisté, vedle ostatních demokratických a antiimperialistických sil, účastní velmi aktivně.

zakázána.“¹¹⁴ Toto vazalství se odrazilo zejména ve zbrojních dodávkách. Egyptská strana v Moskvě požadovala vojenský materiál za 65 miliónů £, přestože bylo zřejmé, že bude mít potíže se splácením tak vysoké částky. Navzdory tomu se československé vedení dohodlo, že se bude podílet na vývozech, zejména zastaralého vojenského materiálu, jako byly například tanky T-34. K podpisu nové dohody v hodnotě 63,6 mil.£ došlo dne 28. února roku 1957.¹¹⁵

Československé vedení schválilo v červenci 1958 plán na vybudování Vojenské technické akademie (Military Technical College, MTC) v Káhiře¹¹⁶, na které působili přední českoslovenští armádní důstojníci. (Příloha č. IX.) V říjnu roku 1958 navštívil maršál ‘Ámir Vojenskou Akademií Antonína Zápotockého (VA AZ) v Brně, kde bylo následně umožněno egyptským důstojníkům absolvovat postgraduální studium. V roce 1961 egyptská strana požádala o vybudování dalších zbrojovek na miny, kulometry a municie. Egyptská vojenská delegace v dubnu 1966 chtěla získat dodávku 40 cvičných letounů L-29, v červnu 1966 však egyptský náčelník generálního štábu požádal o odklad 196,6 miliónů korun splatných v roce 1966. Tento požadavek byl zprvu ministerstvem obchodu zamítnut, ale při návštěvě prezidenta Novotného, který byl požádán prezidentem Násirem o odklad splátek, došlo k jejich odložení, což bylo stvrzeno podpisem protokolu v lednu 1967.¹¹⁷

¹¹⁴ Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹¹⁵ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

¹¹⁶ Vojenská technická akademie v Káhiře (Military Technical College) byla vybudována výhradně za Československé pomoci. Mezi adepty na studium patřili důstojníci egyptské armády, dále polograduovaní, kteří začínali studiem IV. ročníku a nakonec již hotoví inženýři, kteří měli studovat pouze danou specializaci. Organizace školy měla být provedena na základě zkušeností z VA AZ, ovšem s ohledy na místní specifické podmínky. Učitelský sbor se měl skládat z arabských profesorů a z československých odborníků. Podmínkou pro naše experty byl titul inženýr nebo doktor, jazyková vybavenost a v daném oboru publikační a pedagogická činnost. Vyučovat se mělo od března 1959, a to pouze anglicky, do té doby mohla asi třetina našich pracovníků vyučovat s tlumočnickem. V osnovách se dále objevily předměty jako sociologie, politika, ruština a tělesná výchova. Od počátku, jak bylo zakotveno i v protokolu, byla československá pomoc při výstavbě chápána jako dočasná do doby, než bude školu možné zcela předat do rukou kvalitních egyptských učitelů.

¹¹⁷ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

Vypuknutí šestidenní války v červnu v roce 1967 bylo pro československou stranu překvapením a Českoslovenští občané se museli připravit na evakuaci.¹¹⁸ Na Velkém Hořkém jezeře u Suezského průplavu zůstala od 5. června na osm let uvězněna s dalšími čtrnácti loděmi československá loď Lednice. Dle Vladimíra Nálevky: „Ty lodě byly skutečnou bariérou proti případnému dalšímu postupu izraelských jednotek přes Suez, byl to takto chápáný, ale Káhirou nikdy nevyslovený, živý štít.“¹¹⁹

Předsednictvo Ústředního výboru KSČ přijalo 20. června 1967 politické rozhodnutí „poskytnout všestrannou podporu a pomoc“ nicméně zároveň „působit na představitele arabských států, aby prováděli důsledně realistickou politiku, což například znamená též upustit od hrozeb zničení státu Izrael.“ Egyptský Násirův vyslanec žádal v Praze masivní vojenské dodávky i s vojenskými piloty, zmocněnec prezidenta Novotného nakonec v Káhiře nabídl bezplatnou vojenskou pomoc ve výši 8,2 miliónů korun a dodávku moderní techniky a vysílání vojenských odborníků za úplatu. V listopadu 1967 tak došlo v Egyptě k podpisu dohody o dodávce sedmdesáti letadel za 290 miliónů korun. Tuto vojenskou spolupráci chtělo Československo využít pro rozvoj československo-egyptských vztahů v dalších odvětvích.¹²⁰

Od poloviny padesátých let se vzájemné nevojenské obchodní styky výrazně zlepšily a měly dlouhodobě vzestupnou tendenci. V březnu 1957 byla do Egypta vyslána vládní delegace v čele s ministrem zahraničního obchodu Richardem Dvořákem. Československým podnikům se podařilo získat kontrakt na dodávky asi 30 investičních celků v hodnotě kolem 100 miliónů korun. Mezi firmy, které kontrakt získaly, patřil například cukrovar Edfu, mlýnice na cukrovou třtinu v Ermatu. Československo se navíc stalo na určitou dobu největším dovozcem egyptské bavlny, kterou pak dále reexportovalo. Ne všechny projekty ale byly úspěšné. V únoru roku 1961 při návštěvě ministra zahraničního obchodu Krajčíra se objevily stížnosti na nekvalitní práci Přerovských strojíren. Přesto Československo v rámci uzavření

¹¹⁸ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.8

¹¹⁹ Osudové okamžiky: Loď Lednice 1967 [dokument]. Režie Hana Teislerová. ČR, elektronický archiv Televizního studia Ostrava, 2003. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1091682868-osudove-okamziky/403235100081026-lod-lednice-1967/>

¹²⁰ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009, č.2, ze 4.11.

dalších dvou dohod z let 1962 a 1965 na dlouhodobý vládní úvěr poskytlo Egyptu dalších 55 milionů.¹²¹

V rámci rozvíjejících se politických vztahů s násirovským Egyptem se uskutečnila řada návštěv, zahájená v roce 1961 parlamentní delegací vedenou předsedou Národního shromáždění Zdeňkem Fierlingerem. V roce 1964 k nám přicestoval egyptský předseda vlády 'Alí Sabrí a v dubnu 1965 se uskutečnila návštěva parlamentní delegace vedená Anwarem Sádátem. Vzájemné vztahy dosáhl svého vrcholu v listopadu 1966, kdy prezident Antonín Novotný vykonal v Egyptě státní návštěvu, při níž udělil prezidentu Násirovi Řád bílého lva I. třídy s řetězem a obdržel Řád Nilu.¹²²

Pražské jaro znamenalo pro československo-egyptské vztahy na určitou dobu útlum, neboť se prezident Násir řídil sovětskými stanovisky a proto akceptoval okupaci Československa sovětskou armádou. Až v dubnu roku 1970 navštívil Egypt ministr zahraničí Ján Marko. Po smrti prezidenta Gamála Násira 28. září 1970 vstoupily vzájemné politické vztahy do nové fáze. V násirovském období se veškeré styky mezi oběma zeměmi výrazně prohloubily, mimo jiné byla v roce 1957 podepsána platná dohoda o kulturní spolupráci, která je konkretizována v prováděcích protokolech a platí dodnes.¹²³

Pro Čechoslováky se v Egyptě naskytl také možnost studovat a rozšiřovat si znalosti v arabistice. Ta se v českém prostředí systematicky rozvíjela od šedesátých let minulého století. Jaroslav Oliverius absolvoval v Egyptě několik dlouhých stáží v letech 1959-1970 a společně s R. Veselým publikovali učebnici *Egyptská hovorová arabština* (1965). R. Veselý také sepsal několik kapitol o dějinách Egypta od příchodu islámu do současnosti v kolektivních *Dějínách Afriky* (1966). Jedním z velkých úspěchů Československých arabistů je bezesporu participace na *Všeobecných dějínách Afriky* v rámci projektu UNESCO, hlavně pak R. Veselého, který zpracoval kapitolu osmanského dobytí Egypta v letech 1917-1798. Za jeden z velkých úspěchů můžeme

¹²¹ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.8

¹²² Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.9

¹²³ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.10

považovat i fakt, že byl v Káhiře vydáván v arabštině až do roku 1990 měsíčník *Česko-Slovensko dnes*.¹²⁴

V roce 1963 se v Egyptě prezentovala Laterna Magika, v Káhirském symfonickém orchestru působili naši hudební instrumentalisté, ke spolupráci došlo na poli filmové tvorby, rozvíjely se kontakty mezi spisovateli. Na základě dodnes platných dohod o Výboru pro ekonomickou, vědeckou a technickou spolupráci z roku 1964, o spolupráci v oblasti zdravotnictví také z roku 1964 a o vědecké a technické spolupráci z roku 1966 v Egyptě působila kromě vojenských expertů řada československých lékařů, techniků a inženýrů.¹²⁵

¹²⁴ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.9

¹²⁵ Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920-1970*, In: Bulletin Opus Arabicum 2010,č. 1 ze 20.11., str.11

5. Ekonomické vztahy a vzájemný obchod

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, v Egyptě působilo mnoho inženýrů, vědců a techniků. Českoslovenští odborníci byli do Egypta vysíláni již od počátku budování československo-egyptských vztahů a nemalou měrou přispívali k utužování a rozvoji těchto vzájemných vztahů. Z rozhovoru s paní Annou Janků vyplývá, že tato kooperace vychází z historicky dlouhodobé spolupráce: „*Již od doby krále byla spolupráce mezi Československem a Egyptem na vysoké úrovni. Hlavně v oblasti zbrojního průmyslu, cukrovarnictví, Baťa měl také svou pobočku v Egyptě. Spolupráce v armádním a zbrojním sektoru pokračovala i za prvního prezidenta Násira. Poté se spolupráce rozšířila na výstavbu elektráren, čističek vod nebo například na výrobu malých letadel používaných k postřikům v zemědělství.*“¹²⁶

České firmy se v Egyptě v uplynulých desetiletích aktivně podílely na realizaci celé řady rozvojových projektů a dodávek investičních celků, především v oblasti energetiky, zavlažovacích systémů, cukrovarů, mlýnů na obilí, hutního a cementárenského průmyslu, ale i v dalších oborech. V oblasti kusových dodávek byly v minulosti z České republiky do Egypta vyváženy zejména obráběcí stroje, nástroje, motocykly, dieselařegáty, nákladní automobily, čerpadla, textilní, polygrafické a kožedělné stroje a cvičná vojenská letadla. Do konce sedmdesátých let se obchod uskutečňoval formou clearingů¹²⁷, přechod na obchod ve volně směnitelných měnách nevedl k propadu vzájemného obchodního obratu. Až do poloviny devadesátých let byly uzavírány barterové dohody¹²⁸, v jejichž rámci dováželo Československo zemědělské produkty, bavlnu a další nerosty a vyváželo stroje a zařízení. Zrušení barterových dohod bylo jednou z příčin poklesu objemu vzájemné výměny zboží v polovině devadesátých let.¹²⁹

¹²⁶ E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012 9, annajanku@yahoo.com, originál uložen v osobním archivu autorky

¹²⁷ Clearing = clearingová cena a množství se ustavují na úrovni, kde se objem, který jsou výrobci ochotni nabízet, rovno objemu, dobrovolně poptávanému.

¹²⁸ Barterový obchod je výměna zboží nebo služeb za jiné zboží nebo služby bez použití peněz, nebo při alespoň částečném započtení hodnoty zboží nebo služby jiným zbožím nebo službou.

¹²⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

5.1. Baťovy závody

Velký význam pro obchodní styky Československa s Egyptem měla firma Baťa, neboť jedním z prvních továrníků, kteří v Egyptě založili svůj závod, byl majitel této obuvnické firmy **Jan Baťa**.¹³⁰

Nejdříve v Egyptě otevřela vlastní obchody a po nárůstu cen dováženého zboží v důsledku změn v celním tarifu, otevřela v Egyptě vlastní továrnu. Pobočka Baťova obuvnického závodu v Alexandrii byla založena v roce 1930 – *Chaussures Bata Egyptienne*. Již v roce 1932 se Jan Baťa vydal přes Egypt a Persii do Indie: „*Baťův let přes Egypt a Persii do Indie vzbudil právem pozornost u nás i v cizině. Šéf jednoho z největších exportních podniků na světě podnikl dalekou cestu letadlem, aby prozkoumal osobně nové odbytové možnosti na dalekém Východě pro výrobky svého závodu.*“¹³¹ Význam egyptského trhu dokazuje mimo jiné snaha nového šéfa firmy Baťa, Jana Antonína Bati, zřídit v Egyptě ještě jednu továrnu. Již v roce 1933 odjel Jan Baťa do Káhiry, aby spolu s generálním ředitelem Vavrečkou jednali s egyptskou vládou o zřízení další továrny v Egyptě, ale z projektu sešlo. V roce 1937 zavítal Jan Baťa do Egypta ještě jednou a to při své cestě kolem světa.¹³²

5.2. Škodovy závody

V dubnu 1931 navštívili Egypt místoředitel Škodových závodů, inženýr **J. S. Chalupa** a o měsíc později generální ředitel **Dr. J. Preiss**.¹³³

Na počátku sedmdesátých let vznikly transformátory blokové 420/15,75 kV 250 MVA, které postupně vybavovaly fosilní a jaderné elektrárny v ČSSR a Rumunsku.

¹³⁰ Jan Antonín Baťa (narozen 7. března 1898 Uherské Hradiště – zemřel 23. srpna 1965 Brazílie) byl český podnikatel a ekonom. Po smrti nevlastního bratra Tomáše v roce 1932 převzal firmu a z úspěšné české společnosti vybudoval nadnárodní koncern, který operoval po celém světě. V rámci zahraniční expanze intenzivně využíval leteckou dopravu a v roce 1937 absolvoval se svými spolupracovníky let kolem světa. V roce 1938 vydal knihu *Budujme stát pro 40 000 000 lidí*, v níž navrhl rozsáhlé hospodářské reformy.

¹³¹ *Národohospodářský obzor*, roč. 37/1932, s. 134

¹³² Macková, A.: *Cestování do Egypta v 1. polovině 20. století*. Praha 2010

¹³³ Macková, A.: *Cestování do Egypta v 1. polovině 20. století*. Praha 2010

Toto období je charakterizováno zvýšeným exportem různých výkonových transformátorů do arabského světa, na Kubu, do Pákistánu a Jugoslávie a i v novodobé historii ETD mimo tuzemské dodávky probíhal zvýšený export do Egypta, Pákistánu, Bangladéše, Ruska, na Kubu, do Afghánistánu a Jugoslávie.¹³⁴

Od roku 1994 je dominantním zástupcem pro egyptský trh společnost ARTOC GROUP, která od svého nástupu v roce 1994 dosahuje poměrně dobrých prodejních výsledků. Události z počátku roku 2011 však vedly k mohutnému propadu a obecnému poklesu prodeje nových vozidel v Egyptě. Tento trend se nevyhnul ani vozům Škoda.

Automobily Škoda tvoří hodnotově jednu z největších vývozních položek. Bohužel se společnosti Artoc nepodařilo zachytit růstový trend, který se objevil v roce 2012 a prodeje českých aut se nedaří obnovit na úroveň dosahovanou před revolučními událostmi v úvodu roku 2011.¹³⁵ V posledním období Škoda Auto dodávala ročně na egyptský trh okolo 1000 vozů ročně.¹³⁶

5.3. Ostatní firmy působící v Egyptě a jejich reprezentace

Hlavním zástupcem českých firem působících v oblasti služeb byla až do roku 2011 společnost ČSA. Ta však po více než padesáti letech ukončila v roce 2011 své působení v Egyptě.¹³⁷ Z českých firem mají dále v Káhiře své kanceláře společnosti Škodaexport, Technoexport, Sigmainvest, Jablonex, Kovo, Transakta a Aero Vodochody. Uvedené společnosti díky přítomnosti na místě, znalosti trhu a místních obchodních pravidel pracují samostatně a na obchodně ekonomický úsek velvyslanectví ČR v Káhiře případně zahraniční kancelář CzechTradu se obracejí např. se žádostmi o informace o platné legislativě či o podporu na místních státních orgánech a institucích. Forma

¹³⁴ Technický týdeník, oficiální stránky, dostupné z http://www.technickytydenik.cz/rubriky/archiv/etd-devadesat-let-ceskeho-elektrotechnickeho-prumyslu-v-plzni_17420.html [12.12.2012]

¹³⁵ Business info.cz, oficiální stránky, dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18304.html#sec4> [12.12.2012]

¹³⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

¹³⁷ Business info.cz, oficiální stránky, dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18304.html#sec4> [12.12.2012]

trvalého zastoupení společnosti je nejučinnější formou zajišťování aktivit v tomto teritoriu.¹³⁸

Česká republika se formou oficiální účasti každoročně účastní Mezinárodního káhirského veletrhu. Jedná se o všeobecnou výstavu, na níž je zastoupen široký rozsah vystavovaného zboží, zemí i vystavovatelů. Z českých exportérů se této výstavě tradičně zúčastňuje například Škoda Auto, Škodaexport, Škoda Praha, výrobci obráběcích strojů, broušeného skla a celé řady dalších produktů. Vzhledem k tomu, že posledního ročníku Káhirského mezinárodního veletrhu se zúčastnilo méně zemí, než tomu bylo v minulých ročnících, je nutno sledovat budoucí význam této výstavě a případně ji nahradit jinou oficiální účastí.¹³⁹

Další výstavou, na níž se Česká republika prezentuje oficiální účastí, je podzimní veletrh obráběcích strojů MacTech. Poprvé se Česká republika této výstavě účastnila v roce 2003. V roce 2004 se uvedené výstavě zúčastnilo sedm českých vystavovatelů, kteří projevíli zájem o účast i v příštích ročnících. Produkty strojírenského průmyslu a zejména obráběcí stroje patřily vždy k úspěšným položkám českého vývozu do Egypta a proto je vhodné a účelné účast na této výstavě podporovat i nadále.¹⁴⁰

V průběhu návštěv představitelů ČR v Egyptě v roce 2004 projevila egyptská strana zájem o spolupráci s českými partnery v oblasti životního prostředí, při výstavbě čističek odpadních vod a rehabilitačních zařízení a při výrobě léčiv. Možnosti spolupráce v oblasti ochrany životního prostředí byly následně diskutovány při návštěvě ministra životního prostředí ČR v Egyptě v září 2004. V průběhu návštěvy byl podepsán protokol o spolupráci, specifikující konkrétní oblasti oboustranného zájmu. Během výstavě AquaTech v Káhiře v únoru 2004 za účasti příslušných českých firem došlo k posouzení možnosti spolupráce v oblasti výstavby čističek odpadních

¹³⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

¹³⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

¹⁴⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

vod. Cílem egyptské strany je vybudovat společný podnik na výrobu čističek odpadních vod, který by své výrobky dodával nejen do Egypta, ale i do dalších afrických zemí.¹⁴¹

V současné době dochází v Egyptě k problému ve vzdělávání a tím pádem vyvstává problém se získáním kvalifikovaných pracovních sil. S tímto problémem se v Egyptě setkaly i české firmy a to nejen u vysoce specializovaných profesí. Když český výrobce kancelářských interiérů a vestavěných skříní na míru zakládal na předměstí Káhiry svou pobočku, narazil na potíž sestavit tým spolehlivých a šikovných montérů, kteří by produkci montovali zákazníkům podle přání na místě. Po několika neúspěšných pokusech musela firma na jednotlivé větší zakázky letecky dopravovat z Česka do Egypta partu českých montérů. Ekonomicky tak tento systém pohřbíval důvody, proč chtěla firma do Egypta expandovat.¹⁴²

Současnou situaci obchodních zájmů mezi Egyptem a Českou republikou osobně zhodnotil i profesor Jan Kumpera, který měl možnost vyučovat na VŠ v Egyptě po dobu půl roku: „*Obchodní zájmy neznám, ale myslím si velmi realisticky, že pád socialismu a prozápadní orientace, kromě toho, že náš průmysl stejně víceméně zanikl, nebo se rozprodal, se utlumily. Ono to bylo tak, že my jsme v Egyptě často dělali na půjčky, které nám Egypťané nikdy nevrátili. Pokud jde o otázku energetiky a zbrojního průmyslu, tak zbraně už se tam nedodávají a jiná průmyslová spolupráce je mnohem menší, než byla v osmdesátých letech, kdy byla asi na vrcholu. Já myslím, že ty vztahy jsou dost redukováné, my jsme byli velký partner arabských zemí, to bylo preferované i z politických důvodů a Spojené státy americké do Egypta nic nedodávaly. Celkově tehdejší vztahy vyplývaly z politické situace. Dnes si myslím, že ty kontakty tam nejsou už takové.*“¹⁴³

¹⁴¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006

¹⁴² Oficiální stránky Mladé fronty, článek dostupný z:

<http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [1.6.2013]

¹⁴³ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

6. Kultura a spolky na obou stranách

6.1. Sdružení českých žen v Káhiře

Sdružení, jehož zakladatelkou a předsedkyní je paní Anna Janků.¹⁴⁴ (Příloha č.X.)

Z vlastního popudu založila Sdružení českých žen v Káhiře, protože se s ostatními Čechoslovačkami, které byly také provdané za Egyptřany, stýkaly jen jednou do roka na recepci velvyslanectví. *„Tak jsem si říkala, že by byla škoda, kdybychom se nedaly dohromady, protože po určité době v tomto světě pochopíte, jak je důležitá rodina a rodinné vazby. My tam nemáme zázemí našich rodin, jsou tam jen rodiny našich manželů, tak jsme si udělaly tu naši rodinu. V případě nouze a podobně pomůžeme, jak každá může a scházíme se také proto, abychom si česky popovídaly, udělaly kulturní akce a hlavně také proto, abychom udržovaly český jazyk.“*

Z rozhovoru s paní Annou Janků vyplývá, že *„Sdružení českých žen v Káhiře vzniklo v roce 1992 z potřeby určité pospolitosti a snahy udržet si naše české kořeny. Jak jazyk, tak kulturní akce a tradice. Náš počet nepřesahuje 25 členek, přestože je v Egyptě provdán daleko větší počet krajanek. Je to tím, že už není povinná registrace na velvyslanectví¹⁴⁵ a jiné Češky žijí i mimo Káhiru. Snažíme si pomáhat v případě problémů a jsme ochotny pomáhat všem novým krajkám, které o radu a pomoc požádají. Tyto problémy plynou hlavně z neznalosti místních zákonu, tradic a postavení ženy ve společnosti.“¹⁴⁶*

¹⁴⁴ Anna Janků studovala na univerzitě v Praze francouzštinu a ruštinu. Provdlala se za Egyptřana a odjela v roce 1970 do Egypta, kde se musela začít vyrovnávat s tvrdou realitou. Až později se jí podařilo najít práci v oblasti turistiky a finančně se osamostatnit. Dnes stojí v čele Sdružení českých žen v Káhiře. Anna Janků má také patronát nad slepeckým internátem, pro který dokázala obstarat psací stroje se slepeckým písmem a další nutná zařízení. Angažuje se mezi ochránci přírody. Podstoupila například tvrdý boj s místními úřady a podnikateli při ochraně parku ve čtvrti, kde bydlí. V průběhu roku 2011 se stala spolupracovnicí Českého rozhlasu a jako přímá účastnice Arabského jara informovala o aktuálních událostech. V roce 2012 jí byla udělena cena ministra zahraničí Gratias agit, která je určena lidem z různých koutů světa za šíření dobrého jména České republiky.

¹⁴⁵ Rozhovor s Annou Janků, dostupný z <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/anna-janku-zakladatelka-sdruzeni-ceskych-zen-v-kahire>[25.11.2012]

¹⁴⁶ E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012, annajanku@yahoo.com

„Pořádáme jednou do roka rozličné kulturní akce, například koncert nebo výstavu a také mnoho akcí pro děti. Hostovala u nás paní Eva Pilarová s Pavlem Vitkem, Pavel Šporcl, Hana Blochová, nebo třeba Pavel Kožíšek se svou školou kouzel. Také organizujeme výstavy malířů, loutek a tento rok se chystáme uspořádat loutkové představení pro děti. Koncerty, které organizujeme, se konají v opeře a jsou určeny i pro egyptskou veřejnost.¹⁴⁷ Do podvědomí Egyptanů se tak dostává i česká kultura, nejenom český křišťál, škodovka nebo zbraně. Vždycky to oceňují, protože se do Egypta snažíme přivést opravdové umělce, v létě 2012 v Egyptě například hostoval pan dirigent Jiří Petrdlík.“¹⁴⁸

Sdružení českých žen v Káhiře se snaží dodržovat i křesťanské tradice, přestože například potomci těchto žen jsou regulárními muslimy: „Slavíme v Egyptě i Vánoce, kdy jsme vždy zváni manželkou pana velvyslance na české velvyslanectví na vánoční posezení a my je na oplátku zveme na Velikonoce k nám. Při velikonočním posezení nechybí tradiční česká jídla, perníčky, kraslice a pomlázka.“

Karlova Univerzita pořádá české jazykové kurzy pro krajany, nebo pro jejich děti z celého světa v Dobrušce, a právě sem jezdí díky Sdružení Českých žen v Káhiře i egyptské děti, aby nezapomněly svou druhou rodnou řeč. Tento kurz probíhá jednou do roka, je bezplatný a má omezený počet účastníků, kteří jsou dále rozděleni do tříd podle úrovně českého jazyka.

Jak jsem se od paní Janků dozvěděla, tak *„podobný kurz pro egyptské děti, jejichž rodiče žijí v České republice, neexistuje.“*

Dalším projektem, který by chtělo Sdružení českých žen v Káhiře zrealizovat, je otevření *České školy bez hranic*¹⁴⁹ v Káhiře.

Podobné sdružení Egyptských žen v České republice, které by pořádalo podobné kulturní akce, nebo nějaká pravidelná setkání pro egyptské ženy přivdané do České

¹⁴⁷ E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012, annajanku@yahoo.com

¹⁴⁸ Rozhovor s Annou Janků, dostupný z <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/anna-janku-zakladatelka-sdruzeni-ceskych-zen-v-kahire>[25.11.2012]

¹⁴⁹ České školy bez hranice nabízejí výuku češtiny a českých reálií pro děti ve věku od 18 měsíců do 15 let za hranicemi ČR jako doplnění každodenního vzdělání, které děti českého původu získávají v zahraničních školách. Zakladatelkou je česká krajanka, žijící v Paříži Lucie Slavíková-Boucher.

republiky neexistuje. Není totiž mnoho Egyptěnek, které by byly provdané za Čechy, paní Janků zná osobně jen dvě.¹⁵⁰

6.2. Společnost česko – arabská

Toto uskupení je nevládní, neziskovou organizací, která byla založena dne 24. října roku 1990. Společnost česko-arabská navázala na činnost arabského výboru působícího od sedmdesátých let minulého století v rámci Československé společnosti pro zahraniční styky. Hlavním úkolem Společnosti je přiblížit české veřejnosti historii, kulturu a život obyvatel arabských zemí. Společnost pořádá přednášky, semináře, besedy s cestovateli, arabisty a dalšími znalci arabských zemí. Dále pořádá kulturní večery, výstavy fotografií, obrazů a rukodělných výrobků, organizuje promítání arabských filmů i prodejní výstavky výrobků z arabských zemí.¹⁵¹

Mezi členy Společnosti patří významní odborníci, kteří část svého života prožili v arabských zemích nebo k nim mají profesní vazby. Na další činnosti se tak podílí přední historici, arabisté, egyptologové, učitelé, lékaři, obchodníci, technici, ale i studenti vysokých škol či turisté a obdivovatelé orientu. Značnou část našich členů tvoří čeští občané arabského původu.

Společnost spolupracuje s ministerstvem zahraničních věcí ČR, zvláště s odborem pro kulturu, komunikaci a prezentaci a odborem Blízkého Východu a severní Afriky, s arabskými zastupitelskými úřady, s kluby a organizacemi arabských občanů z Iráku, Egypta, Libanonu, Palestiny, Sýrie, Jordánska a dalších zemí, které působí na území České republiky a řadou muzeí a kulturních institucí.¹⁵²

¹⁵⁰ E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012, annajanku@yahoo.com, originál uložen v osobním archivu autorky

¹⁵¹ Společnost česko- arabská, oficiální stránky, článek dostupný z:
<http://www.czech-arab.org/onas.php> [1.6.2013]

¹⁵² Společnost česko- arabská, oficiální stránky, článek dostupný z:
<http://www.czech-arab.org/onas.php> [1.6.2013]

V rámci Společnosti existují Sdružení přátel jednotlivých arabských zemí a regionální pobočky, mimo jiné i v Plzni. Společnost je členem české sítě **Nadace Anny Lindhové** pro evropsko-středomořský dialog mezi kulturami. Nadace Anny Lindhové byla založena v roce 2004 v Haagu. Stala se první institucí založenou a financovanou společně všemi 35 (dnes již 37) zeměmi tzv. euro-středomořského partnerství, které vzniklo v návaznosti na mezivládní konferenci konanou v listopadu 1995 ve španělské Barceloně. Tato nadace podporuje dialog a porozumění mezi evropskou a arabskou kulturou, a to prostřednictvím spolupráce jednotlivých složek občanské společnosti v regionu Evropské unie a Středomoří. Má charakter "sítě sítí", tj. uskupení organizací v rámci jednotlivých států (národních sítí), které pak koordinují své aktivity na mezinárodní úrovni prostřednictvím ústředí v egyptské Alexandrii.¹⁵³

¹⁵³ Anna Lindh Foundation, Oficiální internetové stránky, dostupné z: <http://www.euromedalex.org/about>, [10.6.2013]

7. Vysokoškolské vzdělávání

7.1. Egyptské vysokoškolské vzdělávání a univerzita Ain Shams

Současná filozofie vzdělávání v Egyptě je produktem tří kulturních odkazů a to britského, světského prozápadního a tradičního islamistického Egypta. Po revoluci v roce 1952, která ukončila monarchii, noví vůdci země se přihlásili ke vzdělávací filozofii v duchu rozvinutého Západu a označili tento směr jako základ pro vývoj vzdělání v Egyptě. Tendence k západnímu způsobu školství je připisována Muhammadovi Alimu, který je považován za otce moderního egyptského státu a jeho vzdělávacího systému. Tradiční islámské vzdělání ale zůstalo beze změny a tak kulturní a náboženské rozdíly rozdělily systém vzdělání do dvou skupin, což trvá až do současnosti. Historické konflikty a rozpory mezi muslimskými věřícími reprezentující tradici a prozápadními stoupenci představující na jednu stranu inovace, ale spíše přináší hlavně napětí mezi zahraničními a celostátními zájmy. Vzdělávání ovlivnily především nedávné události afrického jara, které měly dopad i na egyptskou edukaci. Rozdíly v možnostech ve vzdělávání dodnes stále trvají.¹⁵⁴

Na venkově, kde dominuje islámská tradice, je studentů zásadně méně než ve městech žijících více v západním stylu. Nerovnost edukace s ohledem na pohlaví je také stále viditelná, kdy na vyšší úrovni studuje mnohem menší procento žen než mužů a většina dívek se po základním vzdělávacím programu vdá nebo jde pracovat. I přes zákon zakazující těmto mladým ženám vdát se před dosažením 16 let, ve větší míře končí se vzděláváním na nízké úrovni.¹⁵⁵

Vysokoškolské vzdělávání v Egyptě se dočkalo rozmachu až po přechodu od monarchie k republice a zažívalo rychlý rozvoj a nárůst studentů v předešlých dvaceti letech, kdy byla ze strany Husního Mubaraka a jeho vlády vedena masivní politika proti analfabetismu. Dvousemestrální systém o celkové délce 30 týdnů jednoho

¹⁵⁴ Bártová, D.: *Srovnání českého a egyptského systému školství s důrazem na školství odborné včetně možností uplatnění na trhu práce*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

¹⁵⁵ Bártová, D.: *Srovnání českého a egyptského systému školství s důrazem na školství odborné včetně možností uplatnění na trhu práce*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

akademického roku lze studovat v arabštině, a to hlavně společenské vědy, jako sociologii, ekonomii nebo politologii, kdežto studium v angličtině se využívá zejména ve farmakologii, lékařství a inženýrství obecně. Tento stupeň vzdělávání mohou získat studenti na vysokých školách, nejrozličnějších vzdělávacích technologických a průmyslových institutech, soukromých ústavech, komerčních nebo hotelových institutech.¹⁵⁶

K historii i současnosti egyptského terciárního vzdělávání se vyjádřila i paní Anna Janků: *„Ještě v sedmdesátých letech patřily egyptské státní univerzity k pěti nejlepším na světě. V současnosti se umísťují mezi posledními 500. Po ukončení středoškolského vzdělání se absolventi mohou hlásit na zvolenou vysokou školu, podle procentuálního výsledku u maturity. Každá fakulta si určí, jak vysoké toto procento je. Nejvyšší procentuální výsledek (přes devadesát procent) je požadován pro studium lékařství a techniky. Přijímací řízení má několik kol a ta probíhají, dokud se nenaplní kapacita požadovaným počtem studentů. Do devadesátých let byla jediná soukromá Americká univerzita. Nyní je několik egyptských, Kanadská, Německá, Francouzská a Britská. Kritéria k přijetí na soukromé vysoké školy jsou mnohem volnější, ale školné je zde velmi vysoké. Americká univerzita v Káhiře je už tradiční egyptskou vzdělávací institucí. Vyučuje se tu anglicky a její diplomy jsou uznávané ve Spojených státech. Za rok tu ale student zaplatí 15 000 amerických dolarů. To si mohou dovolit jen skutečně bohatí Egypťané. Absolventi univerzity pak často odcházejí do zahraničí za dalším studiem nebo za prací.“*¹⁵⁷

Situace terciárního vzdělávání v Egyptě byla a stále je velice složitá, jak je patrné z mnoha popsaných rozdílů, které ve vzdělávání nadále přetrvávají a je proto těžké spojit tradici, arabskou kulturu a náboženství s moderními metodami výuky. I proto byl jedním z příčin vlny revolucí v arabském světě před dvěma lety katastrofální stav vzdělávacích systémů. Egypt byl jednou ze zemí, kde právě vzdělávání bylo aktuální otázkou. Na protestních transparentech v ulicích Káhiry sice nefigurovaly problémy

¹⁵⁶ Bártová, D.: *Srovnání českého a egyptského systému školství s důrazem na školství odborné včetně možností uplatnění na trhu práce*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

¹⁵⁷ E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012, annajanku@yahoo.com, originál uložen v osobním archivu autorky

školství doslovně, statisíce demonstrantů je ale vnímaly jako součást celkově zoufalé situace, která je k protestům přiměla. Statisíce lidí, včetně absolventů univerzit, jsou v Egyptské arabské republice bez práce a ve stejnou chvíli zahraniční investoři marně shánějí kvalifikovanou pracovní sílu. Špatná situace vzdělávání jde ruku v ruce s upadající státní ekonomikou, neboť příjmy Egypta závisejí na cestovním ruchu, těžbě a vývozu surovin a rentách, nikoli na vývozu technologií, služeb či zboží s vyšší přidanou hodnotou. Přesto jako by se problém školství a vzdělání z priorit porevoluční politické garnitury vytrácel na pozadí krátkodobých primárně ekonomických cílů, jako je stále zdůrazňované lákání investic, nákladné rozvojové projekty nebo zvyšování platů státních zaměstnanců.¹⁵⁸

Egypt je v oblasti vzdělávání a školství v porovnání s jinými blízkovýchodními zeměmi zaostávající zemí. Po odstranění režimu Husního Mubáraka proběhly v zemi už několikrát svobodné volby. Volební strany se však problémem vysokoškolského vzdělávání ve svých programech nijak nezaobíraly. Vzhledem k tomu, že se volby odehrávaly v přelomovém období a že Egyptané požadovali od revoluce nejen konec autoritářského režimu, ale především řešení nahromaděných ekonomických a společenských problémů, očekávali také předvolební nabídku jasných politických plánů. Kampaň se ale omezila spíše na symboly a prázdná hesla. Školství v ní nijak přesvědčivě nezaznělo, a pokud ano, tak jen velice okrajově.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Mladá fronta, oficiální stránky dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [10.6.2013]

¹⁵⁹ Politické strany se ve svých volebních programech zmiňovaly o školské reformě následovně: Strana svobody a spravedlnosti, politické křídlo Muslimského bratrstva, která v loňských parlamentních volbách získala nejvíce hlasů, ve svém podrobném předvolebním programu plném ekonomických bodů zmiňovala školství jen ve velmi vágních formulacích a zdůrazňovala především nutnost kvantitativních řešení, tedy zvyšování počtu škol, absolventů a podobně. Velmi obecné formulace o zlepšení školství nabízela i další islamistická strana Núr, která obsadila v parlamentu druhý největší počet křesel. Hlavní starostí radikálního Núru přitom bezpochyby bude sladit školní osnovy s islámským právem šariou. Strana Svobodní Egyptané, založená nejbohatším Egyptanem a podnikatelem Naguibem Sawirisem, je jednou z těch, které se vymezují vůči islamistům jako liberální a sekularistický proud. V parlamentu získala jen 15 křesel, na svých webových stránkách má ale velmi podrobný a erudovaný program na obnovu egyptského školství a klade ho mezi své priority.

Jedním z egyptských hlasů, který konzistentně kritizuje stav arabského a především egyptského školství a seriózně se zamýšlí nad strategiemi nápravy zoufalého stavu, je **Ahmed Zewail**.¹⁶⁰ Ve své eseji napsané loni pro občasník vydávaný soukromou Americkou univerzitou v Káhiře se pozastavuje nad skutečností, že arabské země nepřispívají světové vědě téměř vůbec ničím. Ve srovnání s úspěšnějšími sousedy v regionu, jako je Izrael, Turecko, nebo například i Írán, jejichž vědecká činnost se ročně vyšplhá k několika desítkám tisíc publikací, Egypt stagnuje na úrovni pouze dvou tisíc vydaných vědeckých publikací ročně.¹⁶¹

Na jedné z osmnácti státních univerzit v Egyptě, káhirské univerzitě Ain Shams (Příloha č. XI.), studuje čtvrt milionu studentů. Islámská univerzita al-Azhar vykazuje počet o desítky tisíc vyšší. Celkem navštěvují egyptské vysoké školy asi tři miliony studentů, což je skoro třetina egyptské populace daného věku. Přes polovinu z nich představují dívky. To jsou úctyhodná čísla na zemi, jejíž vzdělávací systém je momentálně katastrofální. Bohužel, následující uplatnění vysokoškolských absolventů, kteří končí mnohdy jako řidiči káhirského taxíku, připravující hamburger v pobočce mezinárodního řetězce s rychlým občerstvením nebo prodávající voňavky v obchodě se suvenýry, je zřejmé, že problém není v množství studentů. Tito lidé buď nejsou schopni najít zaměstnání ve svém oboru, anebo je tak špatně ohodnocené (viz nízké platy učitelů), že si musejí vydělávat jiným způsobem.¹⁶²

Ještě v posledních letech éry Husního Mubáraka se stát snažil obrátit k problému vysokého školství čelem a přispěchal s projektem zvýšení kvality výuky. Projekt byl adresovaný především vyučujícím. Mimo jiné podstatným zvýšením platů chtěl vysokoškolské učitele motivovat k odpovědnější a kvalitnější výuce. Nové platy na úrovni tří tisíc až pět tisíc egyptských liber (deset až patnáct tisíc korun),

¹⁶⁰ **Ahmed Zewail** narozen 26. února 1946. Nositel Nobelovy ceny za vědeckou práci v oblasti chemie, vystudoval Alexandrijskou univerzitu a od začátku sedmdesátých let 20. století žije a pracuje ve Spojených státech. Po svržení prezidenta Mubáraka se spekulovalo o Zewailovi jako o prezidentském kandidátovi, věhlasný akademik ale tyto dohady vyvrátil a do politických procesů v Egyptě se nezapojil.

¹⁶¹ Mladá fronta, oficiální stránky dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [10.6.2013]

¹⁶² Mladá fronta, oficiální stránky dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [10.6.2013]

představující v egyptské státní sféře skutečný luxus, měly sloužit ke zvýšení prestiže profesorského povolání. Do této doby totiž vysokoškolští učitelé v rámci nedostatku financí požadovali od studentů používat pouze skripta, jichž byli sami autoři. Vládní projekt ale příliš nezasáhl systém výuky samotné. Ta trpí snahou o akademičnost na úkor praktických kurzů nebo neschopností reagovat na požadavky trhu práce, například provázáním jednotlivých oborů. Univerzity jsou centrálně řízené a nemají možnost upravovat si studijní programy, osnovy či systém zkoušek. V neposlední řadě v egyptském státním terciálním vzdělávání převažuje dlouhodobě snaha zajistit vysokoškolské vzdělání co největšímu počtu mladých lidí. Porušují se proto kvóty studentů přijímaných na jednotlivé vysoké školy a mnohé studijní obory jsou přeplněné. Kvantita tak ubíjí jakoukoli snahu o zvyšování kvality.¹⁶³

K neefektivnímu egyptskému vysokoškolskému vzdělávání přispívá už špatně nastavené základní a středoškolské vzdělávání, pro příklad poměr počtu učitelů k počtu žáků na základních školách je v Egyptě zhruba 1 : 27, zatímco v České republice činí poměr zhruba 1 : 19.¹⁶⁴ Za těchto podmínek je pro učitele prakticky nemožné nejen udržet kázeň a pozornost žáků, ale také je něco naučit jiným způsobem než memorováním se nazpaměť, bez šance na nějakou interaktivitu. A to se týká i takových hodin, jako je výuka cizího jazyku nebo přírodních věd, kde je aktivní účast žáků klíčová. Diskuse je nežádoucí a skutečné, hlubší porozumění látce není podstatné. Tyto návyky si bohužel žáci přenášejí i na vyšší stupně škol, včetně univerzit.¹⁶⁵

7.2. Katedra slovanských jazyků na univerzitě Ain Shams

Jednou z egyptských univerzit je i druhá největší univerzita v Káhiře - Ain Shams, kde sídlí katedra slovanských jazyků a právě tady je jediné místo v celém arabském

¹⁶³ Český rozhlas Radiožurnál, oficiální stránky, článek dostupný z:

http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/582195 [14.1.2013]

¹⁶⁴ Český statistický úřad, oficiální stránky, dostupné z:

<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tps00054> [10.6.2013]

¹⁶⁵ Mladá fronta, oficiální stránky dostupné z: <http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [10.6.2013]

světě, kde se vyučuje bohemistika na univerzitní úrovni. „*Studium českého jazyka začalo až v 60. letech 20. století, když byly mimořádně dobré vztahy mezi Egyptem a bývalým Československem. Egypt dovážel z Československa zbraně, tak byla potřeba, aby v egyptské armádě byli čeští experti, kteří by Egyptanům pomáhali. Asi 60 studentů absolvovalo kurz českého jazyka. Všichni pracovali jako tlumočníci a překladatelé v egyptské armádě,*“ líčí původní důvod výuky češtiny v Egyptě doktor Amr Šatúrí, jeden z pěti egyptských bohemistů, kteří tady češtinu vyučují.¹⁶⁶ Český jazyk vyučuje pět pedagogů, konkrétně tři ženy a dva muži, kteří sami pobývali delší, či kratší dobu v České republice. Třída je rozdělena na chlapeckou a dívčí část.¹⁶⁷

Pro mnoho mladých Egyptanů se tak čeština stává stále zajímavějším jazykem, neboť davy turistů z České republiky do Egypta proudí každým rokem ve vyšším měřítku, každý rok tak Egypt navštíví okolo čtvrt miliónu českých turistů.¹⁶⁸ Každý rok odjíždí pět nejlepších studentů na několikaměsíční studijní pobyt do České republiky. Tam si samozřejmě zlepši své jazykové znalosti. Pro téměř všechny je to ale zároveň první cesta za hranice Egypta. Prochází u nás určitým kulturním šokem a navíc poprvé mnoho z nich vidí, že čeština existuje, že se opravdu používá. Obrovský kulturní šok zažívají hlavně děvčata, která nejsou zvyklá na evropský styl života a většinou pochází z konzervativních egyptských rodin. Většina studentů si ale na český způsob života zvykne a nechce se vrátit domů do Egypta.¹⁶⁹

Jedním z výše zmiňovaných studentů je i egyptský vysokoškolský student Mido Hassan, který získal stipendium pro studium českého jazyka v České republice na Karlově univerzitě, a který je letos v posledním ročníku svého studia bohemistiky. Říká, „*že studium na vysoké škole v Egyptě probíhá podobně jako v České republice s tím rozdílem, že se na tento obor nedělají žádné přijímací testy, v loňském roce bylo*

¹⁶⁶ Český rozhlas Radiožurnál, oficiální stránky, článek dostupný z:

http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/582195 [14.1.2013]

¹⁶⁷ Český rozhlas Radiožurnál, oficiální stránky, článek dostupný z:

http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/582195 [14.1.2013]

¹⁶⁸ Finance.cz, oficiální stránky, dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/311263-pocet-navstevniku-egypta-v-prvnim-ctvrtleti-klesl-o-polovinu/> [14.1.2013]

¹⁶⁹ Český rozhlas Radiožurnál, oficiální stránky, článek dostupný z:

http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/582195 [14.1.2013]

*přijato sedmdesát studentů do prvního ročníku bohemistiky. Toto stále se zvyšující číslo odráží obrovský zájem a naději v uplatnění v cestovním ruchu. Přijímací zkoušky se na tento obor nedělají, všichni uchazeči jsou tedy automaticky přijímáni, pokud splnili procentuální hranici při maturitní zkoušce. Vyučuje se zde gramatika, fonetika, čtení textů a psaní. Výuka probíhá od neděle do čtvrtka a není pro studenty povinná, účastní se jí jen ti studenti, kteří chtějí.*¹⁷⁰ Mido Hassan se rozhodně do Egypta vrátit nechce, chtěl by zůstat v České republice a pokračovat v doktorském studiu.

Ještě jedna zajímavost, od Mido Hassana, ohledně uplatnění absolventů českého jazyka na univerzitě Ain Shams: *„V posledních několika letech byl Egypt cílem rozsáhlých zahraničních investic, postavilo se zde několik call center pro různé světové firmy. Call centra sháněla pracovníky hovořící různými cizími jazyky, včetně třeba polštiny nebo češtiny, aby byla schopná řešit problémy zákazníků i v těchto evropských zemích. Oba dva jazyky se vyučují na mé univerzitě. Na vzdělávací instituci se ale nikdy požadavek od těchto firem nedostal. Buď řídicí pracovníci call center o existenci těchto studijních oborů v Egyptě nevědí, nebo nedůvěřují jejich kvalitě a následně kvalitě jejich absolventů. Nakonec zaměstnají třeba rodilé mluvčí, tedy cizince, kteří za touto prací do Egypta přijedou, nebo začnou trénovat své pracovníky v požadovaných cizích jazycích, což je dlouhá a nejistá cesta. Absolventi odpovídajících oborů přitom zoufale hledají práci.*¹⁷¹

7.3. Výměnné studijní pobyty v Egyptě pro české studenty a pedagogy

Podle oznámení egyptského velvyslanectví poskytuje Egyptská arabská republika pravidelně na každý akademický rok několik stipendií pro uchazeče z České republiky. Jedná se o jednostrannou stipendijní nabídku (nejsou to tedy stipendia na základě mezinárodní smlouvy). Česká studentka, dvaadvacetiletá Klára Jiráčková získala roční výměnné vládní stipendium v Egyptě. *„Vždy jsem si přála studovat v zahraničí*

¹⁷⁰ E-mailová korespondence s Mido Hassanem [online], 24.11.2012, mido.hassan.39@facebook.com, originál uložen v osobním archivu autorky

¹⁷¹ E-mailová korespondence s Mido Hassanem [online], 24.11.2012, mido.hassan.39@facebook.com, originál uložen v osobním archivu autorky

a naskytla se mi příležitost získat vládní stipendium na roční studium v Egyptě. Byla jsem vybrána ze širokého spektra uchazečů, a tak jsem do Egypta odletěla. V Egyptě už jsem byla předtím na mezinárodní konferenci mládeže, měla jsem tedy tu výhodu, že už jsem zemi a její kulturu trochu znala a navíc jsem zde měla již z této doby nějaké kontakty. Studovala jsem na Káhirské univerzitě arabštinu pro cizince, kteří tam jsou na ročním studiu.“¹⁷²

Studium na vysokých školách v České a Egyptské republice srovnává následovně: „Obecně bych české školství hodnotila kladněji. Vycházím ze zkušeností egyptských kamarádů, se kterými jsem se o tamním školství často bavila. Také ze své zkušenosti s učiteli, kdy například v mém domě bydlel středoškolský učitel angličtiny, který anglicky uměl hůře než já. Vysokoškolské vzdělávání vypadá podobný jako v České republice, ale v Egyptě nemají vysokoškolští studenti kredity. Na zkoušky mají studenti jeden pokus, pokud neprojdou maximálně třemi zkouškami, opakují dané zkoušky v dalším ročníku. Pokud propadnou z více jak tří zkoušek za rok, opakují celý rok. Profesori jsou často velmi vstřícní a podporují studenty, ovšem je to velice individuální. Náklady vysokoškolského studia jsou asi kolem čtyř tisíc korun měsíčně pro egyptské studenty. My, kteří jsme měli vládní stipendium, jsme neplatili nic, ale má kamarádka, která stipendium nezískala, ale přesto zde studovala, platila šedesát tisíc korun za rok. V Egyptě je naprosto typické, že se každá univerzita a každý obor hodně liší. Některé univerzity jsou kvalitnější (Káhirská, Ain-Šams, samozřejmě Americká a Německá), ale často se jedná opravdu o odlišnost kvality v závislosti na studovaných oborech. Například jazyky jsou na nejvyšší úrovni na Ain-Šams, ekonomická fakulta a obchod jsou na nejvyšší úrovni na Káhirské univerzitě. Umělecká fakulta je dozajista nejkvalitnější na univerzitě Helwan.“¹⁷³

„Ještě mě napadá velký rozdíl ve školství. Tady si obor, kam půjdeme, vybíráme, v Egyptě ne, neboť tam záleží na výsledku závěrečných zkoušek ze střední školy (které se ale dělají v průběhu posledních 3 let středoškolských studií). Pokud má student hodně bodů v předmětech, které jsou zásadní pro jeho vybraný obor, je na něj s nejvyšší pravděpodobností přijat. Většinou ale studenti studují něco jiného, s ohledem

¹⁷² E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz

¹⁷³ E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz

*na to, na co jim vyšly body. Například můj umělecky nadaný kamarád, studuje obchod. Kamarádka chtěla studovat angličtinu, ale nedostala dostatečný počet bodů z angličtiny, takže studuje perštinu a hebrejštinu. Většinou na vysokých školách studují dané obory studenti, kteří si studovaný obor nevybrali, ale na jiný neměli dostatečný počet bodů. Začátek semestru není pevně daný, ale bývá to koncem září/začátkem října a trvá jako u nás zhruba do poloviny prosince. Poté následuje měsíc zkouškové období, kdy studenti dostanou plán svých zkoušek, kamarádi z obchodu měli například zkoušky každé pondělí a čtvrtek. Každý má svůj stoleček, opisování se v Egyptě dost hlídá. Po zkouškovém období následovaly prázdniny a výuka letního semestru začala začátkem března a trvala do konce května a poté bylo opět celý červen zkouškové období. Plus každý semestr byly zhruba týden až dva prázdniny, hlavně v době největších protestů nebo v době nějaký pouličních bojů, neboť se profesori a žáci báli jít na univerzitu.*¹⁷⁴

Studenti jsou v Egyptě ubytováni buď na kolejích, nebo na privátních bytech, Klára bydlela v bytě, který si pronajala, protože kolejní ubytování se nejevilo pro Evropana jako nejvhodnější varianta. „*Je to malý pokojík (asi 3x3 metry), kde je jen palanda. Děvčata se musí vrátit do osmi hodin večer, pokud chtějí být venku déle, musí mít povolení od rodičů (u cizinek je to samozřejmě velký problém). Zároveň je to ale levné ubytování. Na začátku student zaplatí jednorázově tisíc korun, pak měsíčně pouze 250,-Kč. Součástí koleje je jídelna, kde je třikrát denně jídlo. Jídlo je započítáno v ceně ubytování. Na univerzitě samotné je hodně stánků rychlého občerstvení, kde se každý přes oběd stravuje.*“¹⁷⁵

Díky tomu, že Klára pracovala po skončení studia půl roku na českém velvyslanectví, mohla zhodnotit i vztahy a spolupráci mezi oběma zeměmi, co se školství týče: „*Z kulturního úseku vím, že jsou velké snahy a spolupráci ve výměně škol a v poskytování stipendií pro studenty obou zemí. Na univerzitě Ain-Šams je i oddělení českého jazyka, takže touto cestou jde také velká spolupráce a probíhá každoročně mnoho výměň. Vzájemné vztahy obou států jsou jednoznačně dobré, není žádný důvod*

¹⁷⁴ E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz

¹⁷⁵ E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz

rozepře. Nejsou ale ani nijak podstatné. ¹⁷⁶

Na základě výměnného stipendia Ministerstva kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství se do Egypta dostal v akademickém roce 2002/2003 i Prof. PhDr. Jan Kumpera, CSc., své pedagogické a osobní zkušenosti s egyptským terciálním školstvím na Káhirské státní univerzitě¹⁷⁷ popisuje následovně: *„Egypt mě vždy zajímal, v Egyptě jsem byl několikrát ať už soukromě, nebo jako průvodce, takže jsem měl předchozí osobní zkušenosti s Egyptem. Mým středem zájmu nebyl jen starověký Egypt a faraonská egyptologie, ale zajímal mě i Egypt ptolemaiovský a samozřejmě i arabská kultura. Egypt byl poměrně vždy velice bohatou a lidnatou zemí. I dnes je relativně bohatou zemí, i když bohatství je tam rozděleno velice nerovnoměrně.* ¹⁷⁸

Do Egypta se pak profesor Jan Kumpera dostal následovně: *„Přihlásil jsem se na Ministerstvu kultury, které zajišťuje takovéto výjezdy a poskytuje vládní stipendia. Šlo vlastně o vzájemnou kulturní výměnu a do této oblasti spadalo i školství. Šlo vlastně o kulturně-školskou výměnu. Já jsem se dozvěděl, že existuje mezi Českou republikou a Egyptem tato dohoda, neboť mě to zajímalo a přes univerzitu jsem se přihlásil. Mohli se hlásit zájemci z celé republiky, z různých oborů, například z architektury, zemědělství, nebo pedagogičtí pracovníci jako já. Recipročně pak do České republiky přijeli nějací Egyptané. Můj semestrální pobyt se započal v září 2002 a skončil v únoru 2003. V rámci tohoto stipendijního výjezdu tam byli čtyři studenti egyptologie (tři dívky a jeden muž, byli to spíše postgraduální studenti). Po dobu mého vyučování v Egyptě se setkal pouze s jedním českým profesorem z Brna, který byl na fakultě zahradní architektury v Lednici a zkoumal v Egyptě tropické plodiny.* ¹⁷⁹

¹⁷⁶ E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz

¹⁷⁷ Cairo University (známa také jako Egyptian University nebo Fuad University) byla založena 21. prosince 1908 jako výsledek snahy o zřízení národního egyptského centra pro vzdělávání a myšlení. Káhirská univerzita byla při svém založení inspirována Evropou, na rozdíl od nábožensky založené univerzity al-Azhar, a stala se vzorem pro další egyptské státní univerzity.

¹⁷⁸ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁷⁹ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

„Nevím, jak je vysoká reciprocita, ale pro Egyptany, kteří přijíždí do Čech, je to určitě výhodnější, protože tady dostávají plat, který je několikrát vyšší, než plat, který by dostávali v Egyptě. Naopak plat, který jsme dostávali my v Egyptě, byl velice nízký, řekl bych ve srovnání s platem, jaký jsem měl tady tak jedna šestina platu, který jsem bral tady.¹⁸⁰ Pokud bych tam měl vyžít pouze z platu, který jsem dostával v egyptských librách, nedalo by se tam vůbec existovat.“¹⁸¹

I přestože si profesor Jan Kumpera myslel, že je Egypt na počátku dvacátého prvního století poměrně osvícenský, po svém pobytu ho přirovnává k celkem totalitnímu státu. *„Největší výhodou bylo, že jsem měl v arabštině oficiální papíry s razítky a ty papíry a úřední dokumenty mně v podstatě umožňovaly vstup zadarmo do všech památkových objektů a nikdo mě nikde neobtěžoval a mohl jsem se tak díky nim volně pohybovat. Také jsem měl pocit, že se mě Egyptani trochu i báli a přirovnal bych to k tomu, jak to u nás bylo za komunismu, když sem přijel někdo ze západu, tak ho nikam nechtěli zvát, aby neměli problémy s tajnou policií, takový pocit jsem si odvezl i z Egypta. Já jsem s policií problémy neměl, o politice jsem se s nikým nebavil. Ještě bych dodal, že i když ten Mubarakův Egypt byl spojencem s USA a má smlouvy s Izraelem, tak tam stále v roce 2002 přetrvávali protiamerické a protiizraelské nálady.“¹⁸²*

K otázce samotného působení na Státní univerzitě a ubytování se profesor Jan Kumpera vyjádřil takto: *„Mé působení na univerzitě bylo spíše takové volné, nejdříve jsem bydlel na lepší studentské koleji, to jsem dostal přidělené od Ministerstva kultury. Údajně to bylo lepší ubytování, ale spíše bych jej přirovnal k neobydlenému objektu, z lepšího koloniálního období tak ze třicátých let dvacátého století, ale netekla zde voda a pro Evropana zde nebyli příhodné podmínky pro život. Soužití s ostatními bylo také velice složité, navíc jsem bydlel se třemi ženami a jedním mužem. Měl jsem sice svůj pokoj, ale nebylo to pro mě ideální, takže jsem si záhy s českým velvyslancem **Jakubem***

¹⁸⁰ Egyptský učitel dostává v průměru nástupní měsíční plat asi 150 egyptských liber (500,-Kč) do pěti let se plat zvýší na 500 až 800 liber měsíčně (1500,-Kč až 2500,-Kč). S tímto platem je stále výrazně pod úrovní průměrného výdělku káhirského taxikáře nebo námezdního zemědělského dělníka, což musí být pro učitele frustrující.

¹⁸¹ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁸² Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

Karfíkem¹⁸³ domluvil schůzku a zařídil jsem si ubytování na naší ambasádě.¹⁸⁴

*„Areál České ambasáda je naprosto luxusní dvoupatrový komplex, ke kterému náleží ještě osmipatrová budova. Tento komplex pochází z osmdesátých let dvacátého století a je obklopen čtyřmetrovou hradbou. V komunistické éře, kdy byly vztahy mezi oběma zeměmi více rozvinuté, zde bydleli zástupci průmyslových firem. V době mého pobytu byla budova spíše prázdná. Všechny ambasády jsou jako nedobytné pevnosti, není tam odnikud vidět, jsou obehnány betonovými zdmi a hlídají je vojáci se samopaly. Je to většinou takový svět sám pro sebe.“*¹⁸⁵

*„Vedle ambasád je veliký park, bylo to v části Gíza, tak kilometr směrem na západ od levého břehu Nilu a tam je park, jehož částí je botanická a zoologická zahrada a na západním konci toho parku je Státní univerzita, kterou víceméně postavili před sto lety Francouzové a interiéry i exteriéry jsou skoro totožné. To zařízení je dle mě minimálně nevyhovující, já jsem zde měl výběrové přednášky v angličtině pro studenty historie o dějinách křesťanského náboženství a o reformaci a také jsem přednášel evropsko-arabské vztahy a kulturu od raného středověku do devatenáctého století. Žádné citlivé věci jsem samozřejmě nepřednášel. Se studenty jsem navodil přátelskou atmosféru, ale přednášky byly velice věcné, bylo mi doporučeno, abych se nepouštěl do nějakých debat a diskuzí s nimi. Myslím si, že studenti rozumí anglicky dobře, zkoušku můj předmět sice neměl, ale zápočet jsem studentům zapsal za pohovor nad probranými tématy.“*¹⁸⁶

Při srovnání univerzit v Káhiře, konkrétně soukromé Americké univerzity¹⁸⁷ a státní

¹⁸³ **PhDr. Jakub Karfík** narozen 23. července 1959 v Praze. V letech 2002 - 2006 velvyslanec České republiky v Egyptské arabské republice a Súdánu.

¹⁸⁴ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁸⁵ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁸⁶ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

¹⁸⁷ Americká univerzita v Káhiře byla založena v 1919 americkými misionáři. Nejprve zde studovali pouze chlapci, první dívka byla na univerzitu přijata až v roce 1928. Dnes zdůrazňuje AUC liberální

Káhirské univerzity je ale znát obrovský rozdíl: „*Soukromě jsem chodil do Americké univerzity, kde jsem si vyřídil průkazku. Tato univerzita je minimálně o dva stupně na vyšší úrovni, oproti Káhirské univerzitě. Mají lepší menzu, zahradu, knihovnu, vše je na vyšší úrovni. Americká je univerzitou západního typu a navíc je to soukromá univerzita, takže tu byli i bohatší studenti, protože museli platit školné, zatímco na té Státní se studium neplatilo. Například ve státní menze, stála arabská placka, nebo chléb na velice málo, aby si jí mohl dovolit každý egyptský student.*“¹⁸⁸

vzdělání a všichni vysokoškolští studenti studují společnou sadu kurzů v humanitních a přírodních a společenských věd v rámci základního kurikula univerzity. Navíc, univerzita udržuje závazek na podporu porozumění v různých oblastech světa, kultur a náboženství.

¹⁸⁸ Rozhovor s prof. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

Závěr

Jak je z diplomové práce zřejmé, česko-egyptské vztahy mají dobrou dlouholetou historickou tradici, přestože jsou oba státy velice odlišné. Tyto dva státy spojovalo již od založení velvyslanectví na obou stranách přátelství a ochota spolupracovat, přestože se africký svět, prezentovaný touto arabskou zemí znatelně liší od našeho českého demokratického státu. Z dnešního pohledu je těžké říci, jakým směrem se spolupráce obou států vyvine, zda převáží historické vztahy a kořeny a Egypt bude nadále spolupracovat s Českou republikou a stát nejen o její export, ale i o naše vědce, učitele, studenty a další pracovníky, jejichž pobyt a výzkum je v Egyptě již tradicí, nebo zda se Egyptská arabská republika otočí k České republice i k Evropě zády a ukončí tak léta trvající vzájemnou spolupráci.

Z prostudovaných materiálů mohu říci, že tato situace není lehká ani pro egyptský národ, který se zmítá po africkém jaru stále v demonstracích a situace v Egyptě je stále značně nejistá, a proto je těžké dojít k jednotnému závěru, zda se Egypt vydá tradiční cestou, či cestou globalizační. Egypt za doby krále i přes anglickou nadvládu, patřil k velmi vyspělým, bohatým a vedoucím státům v severoafrické oblasti. Po vojenském převratu v roce 1952 a po desítkách let vlády armády a diktatury, se Egypt řadí mezi zaostalé země třetího světa. Důvodem není to, že Egypt je zemí chudou na přírodní bohatství, ale špatná správa země. V současnosti, kdy se k moci dostali muslimští bratři, je budoucnost Egypta velmi nejasná a u mnoha Egyptanů panují oprávněně obavy z toho, aby se z Egypta nestal islámský stát s tvrdou náboženskou diktaturou.

V přechodném období po revoluci, která proběhla dne 25. ledna 2011, došlo ale k nejhoršímu jevu v egyptské společnosti, a to ke zhroucení morálky a nerespektování zákona. Toto je jednoznačně nejhorší změna, ke které mohlo v Egyptě dojít. Další závažnou změnou, ke které v Egyptě po revoluci došlo, je skutečnost, že dochází k společenským rozdílům mezi muslimy a křesťany. To je jedna ze situací, ke kterým, podle ověřených zdrojů, v Egyptě dříve nedocházelo. Dnes jsou slyšet veřejně například takové názory, že když muslimský taxikář poveze křesťanského kněze do kostela, tak je to těžký hřích a přijde do pekla. Takové názory poslouchají hlavně chudí a negramotní lidé a díky tomu dochází k velkému nebezpečí pro jednotu Egyptanů a Egypta. Dnes, vzhledem k dosavadní nadvládě muslimského bratrstva,

dochází k viditelné islamizaci Egypta, takže tato skutečnost dodává arabsko-islámský ráz celému Egyptu a v současné době už není liberálním státem, kterým býval.

Summary

The main topic of my diploma thesis was history of the czech-egyptian relations. The aim of my diploma thesis was to clarify, summarize, update latest information and also evaluate the development of political, economic and cultural relations between those two countries, especially from the beginning of 20th century to the present and to outline further possible development of cooperation between those two countries and to show possibilities of future cooperation in the field of economic, political, cultural and science. Whole work is divided into seven chapters. One of the most interesting part of my thesis was mainly to obtain new knowledge about the egyptian universities and a reflection of mutual tertiary education and student exchange on both sides and presenting of the Department of Slavic languages at Ain Shams University in Cairo, where Czech language is being taught. In this thesis there is also an interesting chapter including the assessment of the organizations founded by Czech expatriates in Egypt and vice versa.

Seznam literatury a pramenů

Literatura:

Bareš, L.: *Život Františka Lexy*, In: Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2, Praha 1984

Bareš, L., Veselý, R., Gombár, E.: *Dějiny Egypta*. Praha 2009

Bártová, D.: *Srovnání českého a egyptského systému školství s důrazem na školství odborné včetně možnosti uplatnění na trhu práce*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

Boněk, J.: *Miroslav Verner, můj život s Egyptem*. Praha 2011

Československá přílba vz. 28, In: Střelecká revue, roč. 43, 2011, ze 24.8.

Gombár E.: *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha 1999

Gombár, E.: *Československo a Egypt v letech 1920–1970*, Bulletin Opus Arabicum, 2009

Vachala, B.: *Egypt*. Praha 2003

Lidové noviny. 29.6.1929

Lidové noviny. 2.7.1929

Macková, A.: *Krásný, báječný, nešťastný Egypt! – Čeští cestovatelé konce 19. století a první poloviny 20. století*. Praha 2009

Macková-Jůnová, A.: *Cesta prezidenta T.G. Masaryka do Egypta v roce 1927* In.: Objevování země na Nilu, Národní muzeum Praha 2008

Macková-Jůnová, A.: *Návštěva egyptského krále Fuáda v Československu*, In: Historický obzor, Praha 2008, č.2-3

Macková- Jůnová, A.: *Československá komunita v Egyptě v letech 1917-1938*, Praha 2004

- Macková-Jůnová, A.: *Vznik Československého egyptologického ústavu*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008
- Macková-Jůnová, A.: *Zbyněk Žába* In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008
- Macková-Jůnová, A.: *Cestování do Egypta v 1. polovině 20. století*. Praha 2010
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů České republiky v zemích severní Afriky*. Praha 2006
- Navrátilová, H.: *Egypt v české kultuře na přelomu 19. a 20. století*. Praha 2001
- Navrátilová, H.: *Počátky zájmu o starý Egypt* In.: *Objevování země na Nilu*, Národní muzeum Praha 2008
- Národohospodářský obzor, roč. 37/1932
- Onderka, P.: *Jaroslav Černý*, In: *Objevování země na Nilu*, Praha 2008
- Růžová, J.: *Písař Místa pravdy : biografie egyptologa Jaroslava Černého*. Praha 2010
- Verner, M.: *Odkaz Franiška Lexy a současná československá egyptologie*, In: *Velké osobnosti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy 2*, Praha 1984
- Verner, M.: *Objevování starého Egypta - výzkum Československého a Českého egyptologického ústavu v letech 1958 až 2008*. Praha 2008
- Verner, M.: *Objevování starého Egypta 1958-1988*, Praha 1990
- Wanner, J.: *Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě*. Praha 2006
- Zelenka, V.: *Káhira ve snu a probuzení*, Praha 1948
- Zídek, P.: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. Praha 2009
- Zikmund, M., Hanzelka, J.: *Afrika snů a skutečností*, Praha 1955

Internetové zdroje:

Oficiální internetové stránky nakladatelství LIBRI, Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté, dostupné z :

<http://www.libri.cz/databaze/orient/list.php?od=p&start=31&count=10>

[12.11.2012]

Oficiální internetové stránky Velvyslanectví České republiky v Káhiře, dostupné z:

http://www.mzv.cz/cairo/cz/vzajemne_vztahy/historie_vzajemnych_vztahu/historie_vzajemnych_vztahu.html [26.8.2012]

Oficiální internetové stránky českého egyptologického ústavu, dostupné z:

<http://egyptologie.ff.cuni.cz/?req=id:123> [28.8.2012]

Oficiální internetové stránky česko-slovenské Parlamentní knihovny (digitální deponitář), dostupné z:

<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/212schuz/s212004.htm> [27.8.2012]

Oficiální internetové stránky Hospodářských novin, článek dostupný z :

<http://zpravy.ihned.cz/c1-23868290-cesti-egyptologove-patraji-po-pamatkach-uz-pul-stoleti> [1.5.2013]

Předpis č. 49/1958 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Dohodě o kulturní spolupráci mezi Československou republikou a Egyptskou republikou Oficiální internetové stránky, dostupné z:

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1958-49> [25.1.2012]

Osudové okamžiky: Loď Lednice 1967 [dokument]. Režie Hana Teislerová. ČR, elektronický archiv Televizního studia Ostrava, 2003. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1091682868-osudove-okamziky/403235100081026-lod-lednice-1967/>

Technický týdeník, oficiální stránky, dostupné z:
http://www.technickytydenik.cz/rubriky/archiv/etd-devadesat-let-ceskeho-elektrotechnickeho-prumyslu-v-plzni_17420.html [12.12.2012]

Business info.cz, oficiální stránky, dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/egypt-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18304.html#sec4> [12.12.2012]

Finance.cz, oficiální stránky, dostupné z:
<http://www.finance.cz/zpravy/finance/311263-pocet-navstevniku-egypta-v-prvnim-ctvrtleti-klesl-o-polovinu/> [14.1.2013]

Oficiální stránky Mladé fronty, článek dostupný z:
<http://euro.e15.cz/archiv/egypt-ceka-skolska-revoluce-948806> [1.6.2013]

Český statistický úřad, oficiální stránky, dostupné z:
<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tps00054> [10.6.2013]

Český rozhlas Radiožurnál, oficiální stránky, článek dostupný z:
http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/582195 [14.1.2013]

Společnost česko- arabská, oficiální stránky, článek dostupný z:
<http://www.czech-arab.org/onas.php> [1.6.2013]

Anna Lindh Foundation, oficiální internetové stránky, dostupné z:
<http://www.euromedalex.org/about>, [10.6.2013]

Rozhovor s Annou Janků, dostupný z:

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/anna-janku-zakladatelka-sdruzeni-ceskych-zen-v-kahire>[25.11.2012]

Orální prameny:

Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 20.12.2012. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

Rozhovor s prof. PhDr. Janem Kumperou, CSc., vedený dne 23.1.2013. Přepis uložen v osobním archivu autorky.

E-mailová korespondence s Annou Janků [online], 6.8.2012, annajanku@yahoo.com, originál uložen v osobním archivu autorky.

E-mailová korespondence s Mido Hassanem [online], 24.11.2012, mido.hassan.39@facebook.com, originál uložen v osobním archivu autorky.

E-mailová korespondence s Klárou Jiráčkovou [online], 20.1.2013, klara.jirackova@aiesec.cz, originál uložen v osobním archivu autorky.

E-mailová korespondence s Amirou Amr Ahmed [online], 11.5.2013, amiraamrahmed@yahoo.com, originál uložen v osobním archivu autorky.

Příloha č. I.: Cestovatel a šlechtic Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic

Fotografie dostupná z oficiálních stránek deníku Mladá fronta:

[http://euro.e15.cz/profit/krystof-harant-z-polzic-a-bezdruzic-slechtic-vpravde-
renesancni-861345](http://euro.e15.cz/profit/krystof-harant-z-polzic-a-bezdruzic-slechtic-vpravde-
renesancni-861345) [28.6.2013]

Příloha č.II.: Egyptský chargé d'affaires v Československu v letech 1925 – 1927
Mahmoud Sabet (Sabit) Bey

Fotografie dostupná z internetové stránky Flickr:

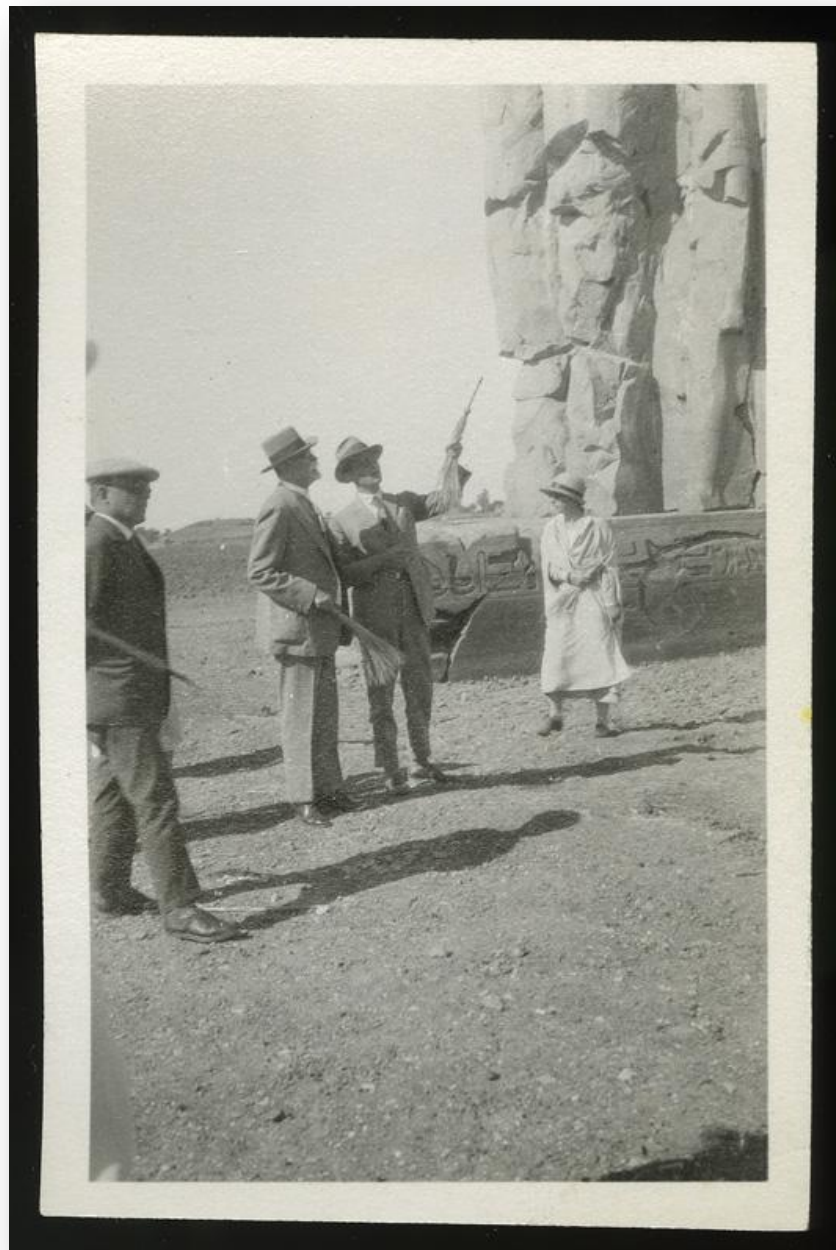
<http://www.flickr.com/photos/kelisli/3735594849/sizes/z/in/photostream> [28.6.2013]

Příloha č. III.: Návštěva Tomáše Garrigua Masaryka v Egyptě, Luxor, 1927

Fotografie dostupná z oficiálních stránek Library of Indiana University:

<http://www.indiana.edu/~liblilly/blog/?p=121> [28.6.2013]

Příloha č.IV.: Návštěva krále Fuáda v Československu, Praha, 1929

Fotografie dostupná z oficiálních stránek military repliky:

<http://www.military-repliky.wbl.sk/Ceskoslovenska-prilba-vz28.html> [28.6.2013]

Příloha č. V.: Zvací leták na operu Kouzelný klíč, nastudovanou káhirskými dětmi na podporu lidických dětí, ze dne 3. května 1943.

Fotografie dostupná z oficiálních stránek Ministerstva zahraničních věcí České republiky:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/specializovany_archiv_mzv/fondy_archivu/lidice_1939_1945.html [28.6.2013]

CHILDREN OF CAIRO TO CHILDREN OF LIDICE

ALVERNIA
ENGLISH CONVENT SCHOOL

presents

THE MAGIC KEY

FAIRY OPERETTA IN 3 ACTS
UNDER THE PATRONAGE OF

H. E. BENJAMIN SZALATNAY-STACHO
ACTING MINISTER OF CZECHOSLOVAKIA IN EGYPT

FOR THE

presents

THE MAGIC KEY

FAIRY OPERETTA IN 3 ACTS
UNDER THE PATRONAGE OF

H. E. BENJAMIN SZALATNAY-STACHO
ACTING MINISTER OF CZECHOSLOVAKIA IN EGYPT

FOR THE

LIDICE FUND

ROYAL OPERA HOUSE
CAIRO, MAY 23rd, 1943 AT 5 p. m.

Připravila Lidice nabývala v 20. letech 20. století. Jednou z nich byla dětská besedka „Kouzelný klíč“. Operu v divadle Káhira dne 22. května 1943 předvedli dětské sbory Lidice. (Česko-anglický překlad: 2012)

Příloha č. VI.: Českoslovenští egyptologové, prof. Zbyněk Žába a prof. Jaroslav Černý před obrazem prof. Františka Lexy

Oficiální stránky Českého rozhlasu, fotografie dostupná z:

<http://www.radio.cz/cz/static/ceska-egyptologie/minulost-a-pritomnost> [28.6.2013]

Příloha č.VII.: Egyptolog prof.Miroslav Verner

Fotografie dostupná ze stránek deníku Mladá fronta:

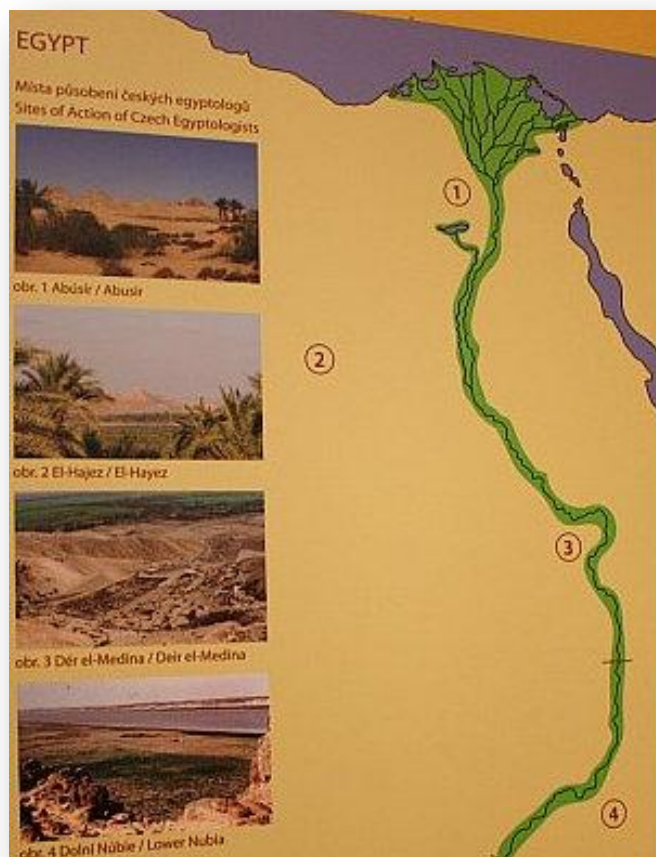
<http://vtm.e15.cz/aktuality/misto-pro-zahady-v-egypte-neni> [28.6.2013]

Příloha č. VIII.: Místa působení českých egyptologů na mapě Egypta a geografická mapa Egypta

Mapa dostupná z oficiálních stránek Českého rozhlasu:

<http://www.radio.cz/cz/static/ceska-egyptologie> [26.8.2013]

Příloha č. IX.: Egyptská Vojenská technická akademie v Káhiře

Fotografie dostupná z oficiálních stránek školy Military Technical College:

<http://www.mmc.gov.eg/Academies/military%20academy/mainar.htm> [28.6.2013]

Příloha č. X.: Paní Anna Janků, předsedkyně Svazu českých žen v Káhiře

Fotografie dostupná z oficiálních stránek Českého rozhlasu:

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/anna-janku-zakladatelka-sdruzeni-ceskych-zen-v-kahire> [28.6.2013]

Příloha č. XI.: Univerzita Ain Shams v Káhiře, kde sídlí katedra slovanských jazyků

Fotografie dostupná z oficiálních stránek univerzity Ain Shams:

http://www.shams.edu.eg/index.php?option=com_content&view=article&id=476%3A2010-08-18-10-45-59&catid=39%3A2010-08-12-12-09-38&Itemid=158&lang=ar
[28.6.2013]

